

Briselē, 14.10.2019.
COM(2019) 455 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

par brīvās tirdzniecības nolīgumu īstenošanu

2018. gada 1. janvāris - 2018. gada 31. decembris

{SWD(2019) 370 final}

Saturs

1.	IEVADS	5
2.	PĀRSKATS PAR GALVENAJIEM KONSTATĒJUMIEM	7
2.1.	Vispārējs pārskats.....	7
2.2.	Sasniegtais progress un svarīgi risināmie jautājumi.....	9
3.	“JAUNĀS PAAUDZES” BRĪVĀS TIRDZniecības nolīgumi	10
3.1.	ES un Dienvidkorejas tirdzniecības nolīgums.....	10
3.2.	ES tirdzniecības nolīgums ar Kolumbiju, Ekvadoru un Peru	11
3.3.	ES asociācijas nolīgums ar Centrālameriku	13
3.4.	ES un Kanādas visaptverošais ekonomikas un tirdzniecības nolīgums (<i>CETA</i>)	14
4.	PADZIĻINĀTAS UN VISAPTVEROŠAS BRĪVĀS TIRDZniecības zonas (<i>DCFTA</i>) ...	17
4.1.	Gruzija.....	17
4.2.	Moldova	17
4.3.	Ukraina	17
5.	“PIRMĀS PAAUDZES” BRĪVĀS TIRDZniecības nolīgumi	18
5.1.	□ Šveice	18
5.2.	Norvēģija.....	19
5.3.	Vidusjūras un Tuvo Austrumu reģiona valstis	20
5.4.	Meksika	20
5.5.	Čīle	21
5.6.	Muitas savienība ar Turciju.....	22
5.7.	Stabilizācijas un asociācijas nolīgumi ar Rietumbalkānu valstīm	23
6.	EKONOMISKO PARTNERATTIECĪBU nolīgumi (EPN) AR Āfrikas, Karību Jūras reģiona un Klusā okeāna valstīm	23
6.1.	Ekonomisko partnerattiecību nolīgums ar Dienvidāfrikas attīstības kopieni (<i>SADC</i>).....	23
6.2.	Pagaidu ekonomisko partnerattiecību nolīgums ar austrumu un dienvidu Āfrikas (<i>ADĀ</i>) reģiona valstīm.....	24
6.3.	Pagaidu ekonomisko partnerattiecību nolīgums ar Kotdivuāru.....	25
6.4.	Pagaidu ekonomisko partnerattiecību nolīgums (EPN) ar Ganu	25
6.5.	Ekonomisko partnerattiecību nolīgums (EPN) ar Centrālāfriku (Kamerūnu)	26
6.6.	Ekonomisko partnerattiecību nolīgums ar ĀKK valstu grupas Karību jūras reģiona forumu (<i>Cariforum</i>)	26
6.7.	Ekonomisko partnerattiecību nolīgums (EPN) ar Klusā okeāna valstīm.....	27
7.	TIRDZniecība UN ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA: AKTUALIZĒTA INFORMĀCIJA PAR JAUNĀKAJIEM ĪSTENOTAJIEM PASĀKUMIEM	27
8.	LAUKSAIMniecības PĀRTIKAS TIRDZniecība SASKAŅĀ AR ES TIRDZniecības nolīgumiem: AKTUALIZĒTA INFORMĀCIJA PAR JAUNĀKAJĀM NORISĒM	30
9.	DARBS SPECIFISKĀS JOMĀS	33
9.1.	Mazie un vidējie uzņēmumi (MVU)	33
9.2.	Pakalpojumi.....	35
9.3.	ES un Japānas ekonomisko partnerattiecību nolīgums — sagatavošanas darbs.....	36
9.4.	ES tirdzniecības nolīgumu izmantojuma uzlabošana	37
10.	IZPILDES PANĀKŠANA	38
10.1.	Strīdu izšķiršana ar Dienvidkoreju	38
10.2.	Strīdu izšķiršana ar Ukrainu	39
10.3.	Strīdu izšķiršana ar Dienvidāfrikas Muitas savienību	39
11.	SECINĀJUMI	39

1. PIELIKUMS. PREFERENČU IZMANTOJUMA RĀDĪTĀJI ES IMPORTA JOMĀ.....	41
2. PIELIKUMS. PREFERENČU IZMANTOJUMA RĀDĪTĀJI ES EKSPORTA JOMĀ	42

ŠAJĀ ZIŅOJUMĀ IETVERTO NOLĪGUMU PĀRSKATS

<u>“Jaunās paaudzes” preferenciālas tirdzniecības nolīgumi</u>	
Partnervalsts	Piemērošanas sākuma datums
ES un Dienvidkorejas brīvās tirdzniecības nolīgums	2011. gada 1. jūlijs
ES un Kolumbijas, Peru un Ekvadoras tirdzniecības nolīgums	2013. gada 1. marts: ar Peru; 2013. gada 1. augusts: ar Kolumbiju; 2017. gada 1. janvāris: ar Ekvadoru.
ES un Centrālamerikas asociācijas nolīgums	2013. gada 1. augusts: tirdzniecības pīlāru piemēro ar Hondurasu, Nikaragvu un Panamu; 2013. gada 1. oktobris: ar Kostariku un Salvadoru; 2013. gada 1. decembris: ar Gvatemalu.
ES un Kanādas visaptverošais ekonomikas un tirdzniecības nolīgums (<i>CETA</i>)	2017. gada 21. septembris
<u>Padzilinātas un visaptverošas brīvās tirdzniecības zonas (<i>DCFTA</i>)</u>	
ES un Gruzija	2014. gada 1. septembris, un stājās spēkā 2016. gada 1. jūlijā.
ES un Moldova	2014. gada 1. septembris, un stājās spēkā 2016. gada 1. jūlijā.
ES un Ukraina	2016. gada 1. janvāris, un stājās spēkā 2017. gada 1. septembrī.
<u>“Pirmās paaudzes” preferenciālas tirdzniecības nolīgumi</u>	
Partnervalsts	Piemērošanas sākuma datums
ES un Turcijas muitas savienība	Asociācijas nolīgums tika parakstīts 1963. gadā; muitas savienības pēdējais posms tika pabeigts 1996. gada 1. janvārī.
ES un Šveice	1972. gads
ES un Norvēģija	1973. gada 1. jūlijs
ES un Izraēla	1996. gada 1. janvāris
ES un Jordānija	2002. gada 1. maijs
ES un Palestīna ¹	1997. gada 1. jūlijs
ES un Tunisija	1998. gada 1. marts
ES un Maroka	2000. gada 18. marts
ES un Libāna	2003. gada 1. marts
ES un Ēģipte	2003. gada 21. decembris
ES un Alžīrija	2005. gada 1. septembris
ES un Meksikas vispārējais nolīgums	Precēm piemēro kopš 2000. gada 1. jūlija; pakalpojumiem piemēro kopš 2001. gada 1. marta.
ES un Čīles asociācijas nolīgums	2003. gada 1. februāris

¹ Šis nosaukums nav uzskatāms par Palestīnas valsts atzīšanu, un tas neskar dalībvalstu individuālo nostāju šajā jautājumā.

ES un Ziemeļmaķedonijas SAN ²	Pagaidu nolīgums par tirdzniecību, 2001. gada 1. jūnijs
ES un Albānijas SAN	Pagaidu nolīgums par tirdzniecību, 2006. gada 1. decembris
ES un Melnkalnes SAN	Pagaidu nolīgums par tirdzniecību, 2008. gada 1. janvāris
ES un Serbijas SAN	Pagaidu nolīgums par tirdzniecību ar Serbiju: 2009. gada 1. februāris; ar ES: 2009. gada 8. decembris
ES un Bosnijas un Hercegovinas SAN	Pagaidu nolīgums par tirdzniecību, 2008. gada 1. jūlijs
ES un Kosovas ³ SAN	2016. gada 1. aprīlis
Ekonomisko partnerattiecību nolīgumi ar Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstīm	
ES un Dienvidāfrikas attīstības kopiena (SADC)	2016. gada 10. oktobris: ar Botsvānu, Svatini, Lesoto, Namībiju un Dienvidāfriku; 2018. gada 4. februāris: ar Mozambiku.
ES un austrumu un dienvidu Āfrikas reģiona valstis (pagaidu nolīgums)	2012. gada 14. maijs: ar Madagaskaru, Maurīciju, Seišēlām un Zimbabvi ⁴
ES un Kotdivuāra (pagaidu nolīgums)	2016. gada 3. septembris
ES un Gana (pagaidu nolīgums)	2016. gada 15. decembris
ES un Centrālāfrika (Kamerūna)	2014. gada 4. augusts: ar Kamerūnu
ES un <i>Cariforum</i>	2008. gada 29. decembris: ar Antigvu un Barbudu, Belizu, Bahamu Salām, Barbadosu, Dominiku, Dominikānas Republiku, Grenādu, Gajānu, Jamaiku, Sentkitsu un Nevisu, Sentlūsiju, Sentvinsentu un Grenadīnām, Surinamu un Trinidādu un Tobāgo.
ES un Klusā okeāna valstis (pagaidu nolīgums)	2009. gada 20. decembris: ar Papua-Jaungvineju; 2014. gada 28. jūlijs: ar Fidži ⁵ .

² Stabilizācijas un asociācijas nolīgums.

³ Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244/1999 un Starptautiskās tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

⁴ Nolīgumu piemēro Komoru Salām kopš 2019. gada 7. februāra.

⁵ Nolīgumu piemēro arī Samoa kopš 2018. gada 31. decembra.

1. IEVADS

Komisija 2015. gada paziņojumā “Tirdzniecība visiem”⁶ apņēmas katru gadu ziņot par Eiropas Savienības (ES) visnozīmīgāko tirdzniecības nolīgumu īstenošanu. Šis ir jau trešais ziņojums par šo tematu⁷.

Kopš 2015. gada Eiropas tirdzniecības politika ir ievērojami attīstījusies un ES ir noslēgusi un sākusi piemērot jaunus tirdzniecības nolīgumus ar Ekvadoru, Kanādu, Japānu, ekonomisko partnerattiecību nolīgumus (EPN) ar Dienvidāfrikas attīstības kopienu (SADC), pagaidu EPN ar Ganu un Kotdivuāru, kā arī pabeigusi un sākusi piemērot padziļinātu un visaptverošu brīvās tirdzniecības zonu (DCFTA) ar Ukrainu. Ar Singapūru (2012. gads) un Vjetnamu (2015. gada decembris) noslēgtie tirdzniecības nolīgumi vēl nav ratificēti. Preferenciālas tirdzniecības nolīgumi 2018. gadā aptvēra 31 % no visa preču tirdzniecības apjoma starp ES un pārējo pasauli. Ja iekļauj nolīgumu ar Japānu, kas stājās spēkā 2019. gada 1. februārī, un nolīgumus ar Singapūru un Vjetnamu, kas tika parakstīti attiecīgi 2018. gada 19. oktobrī un 2019. gada 30. jūnijā, šis skaitlis pieaug līdz 39 %. ES un Mercosur 2019. gada 28. jūnija politikas nolīguma pievienošana palielinātu šo skaitli līdz 41 %.

Tirdzniecības nolīgumos tagad ievēro arī labāka regulējuma principus un saistībā ar tiem īpaši veic regulārus *ex post* novērtējumus. Kopš 2015. gada pabeigti trīs *ex post* novērtējumi par ES tirdzniecības nolīgumiem ar Meksiku, Čīli un Dienvidkoreju. Pašreiz tiek veikti *ex post* novērtējumi par nolīgumiem ar Cariforum⁸ un sešām Vidusjūras reģiona valstīm⁹, un drīz sāks veikt *ex post* novērtējumus par ES un Kolumbijas, Ekvadoras un Peru nolīgumu un ES un Centrālamerikas nolīgumu.

Šis ziņojums sniedz aktualizētu informāciju par 35 nozīmīgu tirdzniecības nolīgumu īstenošanu ar 62 partnervalstīm, tostarp pirmo pilnīgo gada ziņojumu par ES un Kanādas visaptverošo ekonomikas un tirdzniecības nolīgumu (CETA). Turklāt ziņojumā aprakstīts, kāds darbs veikts pirms ES un Japānas ekonomisko partnerattiecību nolīguma stāšanās spēkā.

Saskaņā ar pētījumu *EU Exports to the World: Effects on Employment*¹⁰ (“ES eksports pasaulē: ietekme uz nodarbinātību”) no eksporta ārpus ES ir atkarīgi 36 miljoni ES darbvietu; no šīm darbvietām 13,7 miljonus darbvietu ieņem sievietes. Laikposmā no 2000. gada līdz 2017. gadam to ES darbvietu īpatsvars, kuras atbalstīja eksports uz pārējo pasauli, palielinājās par 66 %. Tas atbilst 14,3 miljoniem papildu darbvietu, kuras atbalsta eksports. Tās ES nodarbinātības īpatsvars, ko atbalsta preču un pakalpojumu tirdzniecība pārējai pasaulei, attiecībā pret kopējo nodarbinātību palielinājās no 10,1 % 2000. gadā līdz 15,3 % 2017. gadā. Šīs ar eksportu saistītās darbvietas ir vidēji par 12 % labāk apmaksātas nekā darbvietas pārējā ekonomikā. Eiropas darba ņēmēji no visām dalībvalstīm gūst labumu no ES eksporta. Šīs papildu darbvietas rada uzņēmumi, kas ir tieši iesaistīti preču un pakalpojumu eksportā, kā arī ES uzņēmumi, kas nodrošina preces un pakalpojumus eksportējošiem uzņēmumiem.

Nolīgumi ir sagrupēti četrās kategorijās saskaņā ar to saturu un mērķiem tāpat, kā tas darīts iepriekšējos ziņojumos.

⁶ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153846.pdf

⁷ Pirmais ziņojums tika publicēts 2017. gada 9. novembrī, otrs — 2018. gada 31. oktobrī.

⁸ Antigva un Barbuda, Beliza, Bahamu Salas, Barbadosa, Dominika, Dominikānas Republika, Grenāda, Gajāna, Jamaika, Sentkitsa un Nevisa, Sentlūsija, Sentvinsenta un Grenadīnas, Surinama un Trinidāda un Tobāgo.

⁹ Alžīrija, Ēģipte, Jordānija, Libāna, Maroka un Tunisija.

¹⁰ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/november/tradoc_157516.pdf

“Jaunās paaudzes nolīgumi”, piemēram, nolīgumi ar Dienvidkoreju vai Kanādu, ietver gan saistības preču tirdzniecības liberalizācijas jomā, gan saistības pakalpojumu un ieguldījumu, publiskā iepirkuma, konkurences un subsīdiju, kā arī regulatīvo jautājumu jomā. Šo nolīgumu mērķis ir izstrādāt spēcīgākas, uz noteikumiem un vērtībām pamatotas tirdzniecības sistēmas ar attiecīgajām tirdzniecības partnervalstīm un iekļaut īpašus noteikumus par tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību. Visjaunākajos nolīgumos iekļauti arī konkrēti noteikumi ar mērķi risināt problēmas, ar kurām saskaras modernas ekonomikas un sabiedrības, piemēram, ekonomisko partnerattiecību nolīgums ar Japānu ietver nodaļu par maziem un vidējiem uzņēmumiem, kā arī īpašus noteikumus par informācijas un telesakaru pakalpojumiem un e-komerciju.

“Pirmās paaudzes” tirdzniecības nolīgumi, no kuriem lielākā daļa noslēgta pirms 2006. gada, galvenokārt ir vērsti uz tarifu liberalizāciju. **Padziļinātu un visaptverošu brīvās tirdzniecības zonu (DCFTA)** mērķis ir padziļināt ekonomikas attiecības starp attiecīgajām kaimiņvalstīm un ES un pievērsties to tiesību aktu tuvināšanai ES tiesību aktiem, jo īpaši ar tirdzniecību saistītajās jomās. ES ir DCFTA ar Gruziju, Moldovu un Ukrainu, kā arī notiek sarunas par DCFTA izveidi ar Tunisiju. Stabilizācijas un asociācijas nolīgumi ar sešām Rietumbalkānu partnervalstīm¹¹ ir noslēgti no 2001. gada līdz 2016. gadam, un to mērķis ir atbalstīt reģionālo integrāciju un stabilitāti reģionā un tā ekonomisko integrāciju ES tirgū.

Ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem (EPN) ar Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna (ĀKK) valstīm un reģioniem ir skaidrs attīstības mērķis. Tie ir nevienlīdzīgi tirdzniecības nolīgumi, t. i., ĀKK puse liberalizē aptuveni 80 % no tirdzniecības 15–20 gadu periodā, bet ES jau no pirmās dienas piešķir beznodokļu un bezkvotu piekļuvi. Pagaidām lielākā daļa šo nolīgumu aptver preču tirdzniecību un sadarbību attīstības jomā. EPN ar Karību jūras reģionu ietver arī noteikumus par pakalpojumiem, ieguldījumiem un citiem ar tirdzniecību saistītiem tematiem. Saskaņā ar EPN ES sniedz būtisku ar tirdzniecību saistītu palīdzību, lai atbalstītu partnervalstis nolīgumu īstenošanā, eksporta konkurētspējas stiprināšanā un ekonomikas infrastruktūras izveidē¹².

Šo ziņojumu papildina visaptverošs dienestu darba dokuments, kurā ir sīka informācija par katru atsevišķo nolīgumu, tostarp statistikas dati, galveno tirdzniecības norišu apraksti un ziņojumi par komiteju darbu. Ar šo ziņojumu un tam pievienoto dienestu darba dokumentu Komisija izpilda ziņošanas pienākumu par tāda mehānisma īstenošanu attiecībā uz Dienvidkoreju, Gruziju un Moldovu, ar ko novērš pasākumu apiešanu, un banānu tirdzniecības stabilizācijas mehānisma īstenošanu attiecībā uz Centrālameriku, Kolumbiju, Ekvadoru un Peru.

¹¹ Albānija, Bosnija un Hercegovina, Kosova, Melnkalne, Ziemeļmaķedonija un Serbija.

¹² Plašāka informācija par atsevišķiem nolīgumiem atrodama pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā.

Statistika

Šajā ziņojumā un pievienotajā dienestu darba dokumentā izmantotajiem tirdzniecības statistikas datiem¹³ par tirdzniecības un ieguldījumu plūsmu attīstību pamatā ir *Eurostat* dati, kas bija pieejami 2019. gada 30. martā, izņemot gadījumus, kad norādīts citādi. Ja nav norādīts citādi, jaunākie pieejamie gada dati par preču tirdzniecību attiecas uz 2018. gadu, bet dati par pakalpojumiem un ieguldījumiem ir par 2017. gadu.

Statistika par preferenču izmantojuma rādītājiem pamatojas uz administratīvajiem datiem, kurus apkopojusi importētājvalsts. Preferenču izmantojuma rādītāji atspoguļo importu vai eksportu, kas ir veikts tirdzniecības preferenču ietvaros, kā daļu no tāda importa vai eksporta kopējās vērtības, kuram partnervalsts var piemērot preferences, t. i., tādu importu vai eksportu, kas faktiski ir veikts preferenču shēmas ietvaros, daļa ar importu vai eksportu, kuram var piemērot preferences. Imports, kam var piemērot preferences, ir tad, ja piemērotais preferenciālais tarifs ir zemāks nekā piemērotais vislielākās labvēlības (*MFN*) tarifs. Tādējādi aprēķinā nav iekļauta tirdzniecība, kam piemēro *MFN* beznodokļa tarifu.

ES importam no partnervalstīm preferenču izmantojuma rādītāju pamatā ir *Eurostat* skaitļi. *Eurostat* apvieno tarifus un tirdzniecības plūsmas, lai izveidotu datu kopu, no kuras Komisija iegūst informāciju gan par režīmu, kādu var piemērot produktam, gan par preferenciālā režīma izmantošanas apmēru. Iegūtā datu kopa ir saskaņota un konsekventa¹⁴ un ļauj veikt salīdzinājumu pa partnervalstīm un gadiem.

Savukārt, lai aprēķinātu preferenču izmantojuma rādītājus eksportam no ES uz partnervalstīm, Komisija izmanto administratīvos datus, ko apkopojusi attiecīgā importētājvalsts. Šie statistikas dati nav saskaņoti. Tādēļ tiešs salīdzinājums starp partnervalstīm vai ar ES importu būtu uzskatāms par indikatīvu. Preferenču izmantojuma rādītāji par eksportu no ES šajā ziņojumā sniegti tikai tad, ja bija pieejami pietiekami uzticami dati.

2. PĀRSKATS PAR GALVENAJIEM KONSTATĒJUMIEM

2.1. Vispārējs pārskats

Problemātisko situāciju pasaules mērogā atspoguļoja preču tirdzniecības¹⁵ apjoma lēnākais pieaugums 2018. gadā salīdzinājumā ar 2017. gadu: ES tirdzniecības apjoms ar pārējo pasauli pieauga par 5 % (samazinājums no 8 %), bet kopējais ES tirdzniecības apjoms preferenciālas tirdzniecības nolīgumu ietvaros pieauga par 3 % (samazinājums no 7 %). ES eksporta apjoms uz preferenciālas tirdzniecības nolīgumu partnervalstīm 2018. gadā pieauga par 2 %, t. i., nedaudz lēnāk kā ES eksporta apjoms uz pārējo pasauli, — tas tajā pašā periodā pieauga par 4 %. Importa apjoms no preferenciālas tirdzniecības nolīgumu partnervalstīm pieauga par 4,6 %; salīdzinājumam — ES kopējais importa apjoms pieauga par 6,6 %.

¹³ Vispārēji statistikas dati par preču un pakalpojumu tirdzniecības plūsmām un par ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem attiecībā uz katru partnervalsti ir pieejami pievienotajā dienestu darba dokumentā.

¹⁴ Tomēr pastāv neliela kļūdas iespējamība, jo datos nav ietvertas dažas pārmaiņas importa preferenciālajā statusā, piemēram, preferences, ko importētāji pieprasa pēc preču deklarēšanas muitā, un preferences, kas tiek atteiktas un par ko muita pieņem lēmumu pēc tam, kad tiek veikta preču verificēšana un izlaišana.

¹⁵ Ja nav norādīts citādi, visi turpmākie statistikas dati attiecas tikai uz preču tirdzniecību.

Preferenciālas tirdzniecības nolīgumi 2018. gadā aptvēra 33 % ES eksporta un 29 % ES importa. Šie nolīgumi turpināja nodrošināt pārliecinošu tirdzniecības pārpalikumu 84,6 miljardu EUR apmērā, bet ES tirdzniecība ar pārējo pasauli pirmo reizi kopš 2014. gada uzrādīja nelielu tirdzniecības deficītu 24,6 miljardu EUR apmērā.

Tāpat kā 2017. gadā ES lielākā partnervalsts preferenciālas tirdzniecības nolīgumu ietvaros bija Šveice, kur nonāca 24 % ES preferenciālā eksporta, otrā lielākā partnervalsts bija Turcija (12 %), bet trešā — Norvēģija (8 %).

Aplūkojot ES eksportu preferenciālas tirdzniecības nolīgumu ietvaros sadalījumā pa nozarēm un kategorijām, konstatējām, ka 2018. gadā nelauksaimniecisko produktu eksporta apjoms ir palielinājies par 1,9 %. Vērtības ziņā visnozīmīgākās (saglabājot pašreizējo līmeni) ES eksporta nozares joprojām bija tehnika un transportlīdzekļu aprīkojums, otrā nozīmīgākā nozare bija ķīmiskās vielas (palielinājums par 2,5 %). ES lauksaimniecības pārtikas produktu eksporta apjoms pieauga par 2,2 %; nozīmīgākās eksporta nozares bija dzērieni, pārtikas izstrādājumi un labības izstrādājumi.

Aplūkojot datus par ES importu preferenciālas tirdzniecības nolīgumu ietvaros, konstatēts, ka nelauksaimniecisko produktu importa apjoms pieauga par 5,2 %. Galvenie importētie produkti bija minerālprodukti, kā arī tehnika un ierīces. Lauksaimniecības pārtikas produktu importa apjoms samazinājās par 0,5 %. Galvenie importētie produkti bija augu produkti.

Pārskata periodā Eiropas uzņēmumi bija labi izmantojuši ES tirdzniecības nolīgumus. Preferenču izmantojums joprojām bija spēcīgs attiecībā uz ES eksportu uz Šveici un Turciju, kā arī palielinājās attiecībā uz Dienvidkoreju. Preferenču izmantojums arī uzlabojās attiecībā uz Kolumbiju, Ekvadoru, Ēģipti un Jordāniju. 2018. gadā preferenču izmantojuma rādītājs ES eksportam uz Kanādu bija 37 %, t. i., pieaugums no 30 % pēc provizorisks piemērošanas pirmos deviņus mēnešus. Kopējiem 2018. gada preferenču izmantojuma rādītājiem turpmāk būtu jāpieaug, ņemot vērā to, ka saskaņā ar *CETA* preferenciālus tarifus var pieprasīt ar atpakaļejošu spēku (ne vairāk kā trīs gadu periodam). Konkrētāk, izmantojuma rādītājus nākotnē var palielināt, uzlabojot preferenču izmantojumu ES automobiļu un rezerves daļu eksportam, attiecībā uz kuru tiek pakāpeniski atcelti tarifi; šajā segmentā, kas veido 41 % ES eksporta, kuram var piemērot preferences, 2018. gadā preferenču izmantojuma rādītāji bija tikai 10 %. Izņemot automobiļus un rezerves daļas, vidējais preferenču izmantojuma rādītājs ES eksportam uz Kanādu būtu aptuveni 55 %.

ES tirdzniecības partnervalstis turpināja veiksmīgi izmantot preferences 2018. gadā; vidējais izmantojuma rādītājs bija 87 %. Informācija par preferenču izmantojumu ES importa jomā ir pieejama 1. pielikumā; informācija par preferenču izmantojumu ES eksporta jomā ir pieejama 2. pielikumā.

Preferenču izmantojuma rādītāji ir līdzeklis, ar ko novērtē apjomu, kādā abu pušu uzņēmumi pārskata periodā izmantojuši tarifa preferences (sk. ierāmējumu 6. lappusē). Lai gan preferenču izmantojuma rādītāji ES eksportam joprojām ir nepilnīga aizstājējvērtība tirdzniecības nolīgumu darbības novērtēšanai, tie sniedz aptuvenu priekšstatu par to, cik lielā mērā ES un partnervalstu eksportētāji izmanto ES tirdzniecības nolīgumus. Būtu jānorāda, ka preferenču izmantojuma rādītāju izmaiņām var būt dažādi iemesli, piemēram, preferenču robežu samazināšana vai tirgus apstākļu izmaiņas, jauni dalībnieki utt., un ne visi šie iemesli ir saistīti ar attiecīgā tirdzniecības nolīguma īstenošanu.

2.2. Sasniegtais progress un svarīgi risināmie jautājumi

Aktualizēta informācija par progresu sanitāro un fitosanitāro pasākumu un ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu¹⁶ jomā ir sniegta 8. sadaļā (“Lauksaimniecības pārtikas tirdzniecība”). Plašāka informācija par tirdzniecības šķēršļiem ir pieejama Komisijas 2019. gada [ziņojumā par tirdzniecības un ieguldījumu šķēršļiem](#)¹⁷.

Tirdzniecības tehniskie un administratīvie šķēršļi

Autobūves nozarē 2018. gadā tika likvidēti vairāki būtiski šķēršļi, jo īpaši attiecībā uz Ēģipti un Dienvidkoreju. Turklāt ES tekstilizstrādājumu un ādas nozares pārstāvjiem tagad ir vieglāk piekļūt Ēģiptes tirgum, jo ir atviegloti noteikumi par marķēšanu.

Tomēr joprojām pastāv šķēršļi ES produktu piekļuvei vairākiem tirgiem partnervalstīs, kas noslēgušas tirdzniecības nolīgumu ar ES. Nopietnas bažas rada ierobežojumi, kurus ES importam piemēro dažas Vidusjūras reģiona valstis.

Turklāt attiecībā uz Eiropas alkoholiskajiem dzērieniem, jo īpaši vīnu, alu un stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem, joprojām tiek īstenoti dažādu veidu diskriminējoši pasākumi vairākās ES tirdzniecības partnervalstīs, piemēram, Kanādā, Kostarikā, Ekvadorā un Peru. ES turpina pievērst šo partnervalstu uzmanību šim jautājumam, lai nodrošinātu diskriminējošās prakses likvidēšanu.

2018. gadā Komisija ziņoja par aizliegumu, ko neapstrādātas koksnes eksportam piemērojusi Ukraina. Tā kā progress netika panākts, 2019. gada janvārī ES pieprasīja divpusējas konsultācijas ar Ukrainu, izmantojot strīdu izšķiršanas mehānismu, kas paredzēts ES un Ukrainas asociācijas nolīgumā (sk. arī 10. sadaļu “Izpildes panākšana”).

Publiskais iepirkums

Nolīguma ar Kanādu (*CETA*) provizoriskā piemērošana paredz Kanādas iepirkuma tirgus būtisku turpmāku atvēršanu, tostarp provinču un vietējā līmenī, kas veido nozīmīgu daļu no publiskā iepirkuma tirgus Kanādā.

Nelielu progresu varēja novērot arī Ukrainā un dažās Rietumbalkānu valstīs saistībā ar lielāku pārredzamību publiskajos uzaicinājumos iesniegt piedāvājumus un attiecībā uz saskaņošanu ar ES publiskā iepirkuma tiesisko regulējumu un iestāžu sistēmu. Tomēr šajā jomā būs jāiegulda lielāks darbs.

Galvenie ES tirdzniecības partnervalstu izvirzītie jautājumi

¹⁶ Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes aizsargā konkrētu produktu nosaukumus ar mērķi veicināt to unikālās īpašības, kas saistītas ar to ģeogrāfisko izcelsmi. Produktu nosaukumus var piešķirt ar aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norādi, ja tiem ir īpaša saikne ar ražošanas vietu. Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes tiek atzītas par intelektuālo īpašumu, un tām ir aizvien svarīgāka nozīme tirdzniecības sarunās starp ES un citām valstīm.

¹⁷ COM(2019) 271 final 17.6.2019.

Dažas ES tirdzniecības partnervalstis arī izvirzīja jautājumus, kas saistīti ar īstenošanu ES pusē. Tie īpaši ietver ES lēmumu piemērot 2018. gada jūlijā pieņemtos aizsardzības pasākumus tērauda importam; šie pasākumi ES bija jāpieņem, lai pasargātu ES rūpniecību no ASV tērauda tarifu blakusietekmes¹⁸. Daži ES sanitārie un fitosanitārie pasākumi, jo īpaši pesticīdu politika, kā arī neseno pieņemtā Regula par veterinārajām zālēm, arī tika kritizēti dažās ES tirdzniecības partnervalstīs, lai gan šie pasākumi nav diskriminējoši un ir izstrādāti, lai nodrošinātu augstu pārtikas nekaitīguma līmeni ES.

3. “JAUNĀS PAAUDZES” BRĪVĀS TIRDZniecĪBAS NOLĪGUMI

3.1. ES un Dienvidkorejas tirdzniecības nolīgums

Tirdzniecības apjoma pārmaiņas

Nolīgums ir spēkā kopš 2011. gada jūlija. 2018. gadā kopējais preču tirdzniecības apjoms starp ES un Dienvidkoreju samazinājās par 1,5 % (ES imports samazinājās par 1,2 %, bet ES eksports samazinājās par 2,2 %); tas atbilst lēnākai ekonomikas izaugsmei Dienvidkorejā 2018. gadā un vispārējam samazinājumam starptautiskajā tirdzniecībā. Šķiet, ka ES eksporta nelielo samazinājumu izraisījis tehnikas un mehānisko ierīču eksporta samazinājums par 7 %; tehnika un mehāniskās ierīces ir ES galvenās eksporta preces uz Dienvidkoreju. Vienlaikus eksports šajā kategorijā kopš 2010. gada pieaudzis par 31 %. Attiecībā uz transportlīdzekļu aprīkojumu, kas ir otrā lielākā eksporta kategorija, ES eksports 2018. gadā nedaudz samazinājies, savukārt ES vieglo automobiļu eksporta apjoms turpinājis stabili palielināties, sasniedzot vairāk nekā 9 % lielu pieaugumu. Transportlīdzekļu aprīkojums joprojām ir nozare ar visspēcīgāko pieaugumu (+ 187 %) kopš nolīguma stāšanās spēkā.

2018. gadā, proti, otro gadu pēc kārtas, ES bija vērojams preču tirdzniecības deficīts 1,8 miljardu EUR apmērā. Vienlaikus, lai gan pastāv sarežģīta regulatīvā vide, lauksaimniecības pārtikas tirdzniecība joprojām bija dinamiska un ES eksporta apjoms palielinājās gandrīz par 5 %, tādējādi radot ES tirdzniecības pārpalikumu vairāk nekā 2,8 miljardu EUR apmērā — galvenokārt saistībā ar pārtikas produktiem un dzērieniem.

Pakalpojumu tirdzniecības apjoms turpināja pieaugt (2017. gadā — pieaugums par 8,3 %), radot ES pozitīvu tirdzniecības bilanci 5,6 miljardu EUR apmērā. Kopš nolīguma stāšanās spēkā pakalpojumu tirdzniecības apjoms konsekventi ir pieaudzis abos virzienos. Iekšējās un ārējās ārvalstu tiešo ieguldījumu plūsmas abu partneru starpā saglabājās pozitīvas.

Pirmais piecu gadu novērtējums

Komisija 2019. gada martā¹⁹ iepazīstināja ar pirmo nolīguma [piecu gadu novērtējumu](#). Novērtējums liecināja, ka nolīgums kopumā efektīvi sasniedzis tajā noteiktos mērķus, t. i., liberalizēt preču, pakalpojumu un ieguldījumu tirdzniecību. Nolīguma saimnieciskais labums ir vienlīdzīgi sadalīts starp ES un Dienvidkoreju. Pirmajos piecos īstenošanas gados nolīgums nodrošināja ES iekšzemes kopprodukta (IKP) pieaugumu par 4,4 miljardiem EUR. Tas arī veicināja intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību, jo īpaši ES ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu ieviešanu un aizsardzību. Turklāt tika samazinātas beztarifu tirdzniecības izmaksas, lai gan

¹⁸ Šis jautājums ir sīkāk apskatīts Komisijas 37. ikgadējā ziņojumā Padomei un Eiropas Parlamentam par ES antidempinga, antisubsidēšanas un tirgus aizsardzības pasākumiem, kā arī trešo valstu izmantotajiem tirdzniecības aizsardzības instrumentiem, kas vērsti pret ES (2018. gads). COM(2019) 158 final, 27.3.2019.

¹⁹ SWD(2019) 103 final, 7.3.2019.

jāturpina darbs attiecībā uz standartizāciju, atbilstības novērtējumu, marķēšanu un sanitārajiem un fitosanitārajiem pasākumiem. Novērtējumā arī tika konstatēts, ka nolīguma rezultātā intensīvāk palielinājās uzkrāto ārvalstu tiešo ieguldījumu apjoms. Viens no novērtējumā konstatētajiem nolīguma negaidītajiem rezultātiem bija tas, ka saistībā ar novirzēm tirdzniecības plūsmās tika panākts neliels, taču pamanāms pasaules CO₂ emisiju samazinājums²⁰.

Neatrisināti jautājumi

Joprojām bažas izraisa sarežģītās un nepārredzamās sanitārā un fitosanitārā apstiprinājuma procedūras, kuras Dienvidkoreja piemēro lauksaimniecības produktu importam no ES dalībvalstīm. Piemēram, apstiprinājums liellopu gaļas importam no dažām ES dalībvalstīm nav pieņemts vairāk kā 10 gadus.

Intelektuālā īpašuma jomā Dienvidkorejai joprojām jāizveido efektīva atlīdzības sistēma saistībā ar tiesībām izpildīt ar autortiesībām aizsargātu mūziku sabiedriskās vietās, piemēram, karaokes gadījumā. Pastāv bažas arī par Dienvidkorejas pieaugošo atbalstu kuģubūvei.

Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība

Galvenais neatrisinātais jautājums attiecas uz progresu trūkumu saistībā ar darba reformu un neatbilstību nolīguma nodaļai par tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību. 2018. gadā ES pieprasīja konsultācijas saskaņā ar [nolīguma nodaļu par tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību](#) (plašāku informāciju sk. 10.1. sadaļā “Izpildes panākšana”).

Ētiski ražots ES apģērbs rod mājas visā pasaulē

ASKET ir Zviedrijas vīriešu apģērba zīmols, kas savu produkciju tirgo tikai tiešsaistē un, tāpat kā daudzi citi moderni uzņēmumi, ir pieradis, ka pasaule bez robežām ļauj netraucēti sazināties ar klientiem visā pasaulē. Tirdzniecības nolīgumi var palīdzēt likvidēt ar muitu saistītus šķēršļus, ļaujot nodrošināt tikpat brīvu preču apriti.

“Tā kā mūsu uzņēmums pieaug, mēs aizvien biežāk lūkojamies ārpus Eiropas tirgus. Tomēr apģērbam piemērojamie tarifi sarežģī to iegādi mūsu klientiem un sadārdzina mūsu izstrādājumus. Tirdzniecības nolīgumi atver ārvalstu tirgus, piemēram, Kanādas, Dienvidkorejas un Japānas tirgu, un nodrošina mūsu izstrādājumu konkurētspēju tajos.”

Augusts Bards Bringejs [August Bard Bringéus],
līdzdibinātājs

3.2. ES tirdzniecības nolīgums ar Kolumbiju, Ekvadoru un Peru

Tirdzniecības apjoma pārmaiņas

Laikposmā no 2017. gada līdz 2018. gadam kopējais preču tirdzniecības apjoms starp ES un tās trim Andu reģiona partnervalstīm samazinājās par 2,4 %. ES eksporta un ES importa apjoms attiecīgi samazinājās par 1 % (140 miljoniem EUR) un 3 % (500 miljoniem EUR). Šis rezultāts galvenokārt bija saistīts ar 9 % samazinājumu attiecībā uz Kolumbijas eksportu uz ES pēc tam, kad samazinājās starptautiskās cenas kafijai — vienai no Kolumbijas galvenajām eksporta precēm.

²⁰ Sk. 9. sadaļu dokumentā *Final Evaluation Report* (Galīgais novērtējuma ziņojums), ko izstrādāja IFO institūts un *Civic Consulting* (2018. gada maijs).
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/march/tradoc_157716.pdf.

Aplūkojot tirdzniecības plūsmas sadalījumā pa nozarēm, konstatēts, ka vairāk nekā 50 % ES eksporta joprojām veidoja tehnika, ķīmiskās vielas un transportlīdzekļu aprīkojums. Lauksaimniecības produkti (jo īpaši tropiskie augļi, piemēram, banāni), izrakteņi un rūdas veidoja gandrīz 50 % ES importa no šīm trim valstīm. 2018. gadā visvairāk samazinājās ES izrakteņu importa apjoms (par 700 miljoniem EUR) un ES tehnikas eksporta apjoms (par 350 miljoniem EUR).

Turpretim ES lauksaimniecības pārtikas eksporta apjoms 2018. gadā pieauga par 8,5 %. Tomēr tas joprojām ir mazs salīdzinājumā ar lauksaimniecības pārtikas importu.

ES tirdzniecības deficīts aptuveni 2 miljardu EUR apmērā kopš 2016. gada pakāpeniski samazinās. ES tirdzniecībā ar Kolumbiju vērojams tirdzniecības pārpalikums.

Progress un neatrisināti jautājumi

Cita starpā progress ir panākts attiecībā uz dažu ES lauksaimniecības produktu piekļuvi tirgum, jo īpaši attiecībā uz piena produktiem Peru gadījumā un dažiem dzīvnieku izcelsmes produktiem Kolumbijas gadījumā. Vienlaikus vairāki neatrisināti jautājumi joprojām jārisina. Tie ietver šādus jautājumus:

- **Kolumbija:** valsts režīma *de facto* trūkums publiskā iepirkuma jomā valsts sīkāka administratīvā iedalījuma līmenī, 2018. gadā īstenotie antidempinga pasākumi pret saldētiem kartupeļiem, kravas automobiļu importa ierobežojumi, daži atlikušie diskriminējošie pasākumi saistībā ar alkoholiskajiem dzērieniem (alu un stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem), ES ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu piesavināšanās un reģionalizācijas neatzīšana dzīvnieku slimību jomā;
- **Ekvadora:** nodokļu diskriminācija importēto alkoholisko dzērienu jomā, kā arī apgrūtināša un tirdzniecību ierobežojoša sistēma attiecībā uz importa licencēšanu un tādu tarifa kvotu pārvaldību, kas piešķirtas ES;
- **Peru:** pastāvīgi diskriminējoši pasākumi, kas ietekmē alkoholisko dzērienu tirdzniecību, pastāvīgs darbs ES ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu piesavināšanās novēršanas jomā, tehniskie šķēršļi, kas ietekmē zāļu un medicīnas ierīču importu.

Visbeidzot, visas trīs Andu reģiona valstis joprojām piemēro aizliegumu liellopu un liellopu gaļas importam no ES, pamatojoties uz bažām par *BSE*²¹.

Savukārt Kolumbija, Ekvadora un Peru puda bažas attiecībā uz ES pasākumiem, ar ko nosaka maksimālo kadmija līmeni kakao produktos un maksimālo atlieku līmeni pesticīdos; tirdzniecības partnervalstis norādīja, ka tas var ietekmēt to lauksaimniecības produktu eksportu.

Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība

Lai gan visās trīs valstīs pastāv problēmas (saistībā ar neoficiālo darba tirgu, tiesībām uz biedrošanās brīvību, darba inspekciju un vides aizsardzību), 2018. gadā trīs Andu reģiona partnervalstis panāca progresu to nolīguma nodaļu īstenošanā, kas attiecas uz tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību. Pozitīvās tendences bija rezultāts ES uzstājīgākiem un mērķorientētākiem centieniem, pamatojoties uz ciešāku partnerību ar ES dalībvalstīm un Starptautisko Darba organizāciju (SDO) un lielāku pilsoniskās sabiedrības līdzdalību saskaņā ar [15 punktu rīcības plānu](#)²². ES iesaistīšanās bija īpaši intensīva Peru gadījumā, un abas puses vienojās par

²¹ Govju sūkļveida encefalopātija, sarunvalodā — govju trakuma slimība.

²² Rīcības plāns ir ceļvedis, kurš pieņemts astoņu mēnešu ilgu debašu rezultātā ar Eiropas Parlamentu, dalībvalstīm un pilsonisko sabiedrību un kurā aicināts uzstājīgāk panākt divpusējos tirdzniecības nolīgumus

turpmāko virzību, kas oficiāli atspoguļota Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības apakškomitejas sanāksmes protokolā. Tam būtu jārada jauns impulss tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības noteikumu īstenošanā Peru gadījumā. Pozitīvi vērtējams progress tika panākts arī attiecībā uz pilsoniskās sabiedrības līdzdalību, tostarp ar īpašu konsultāciju mehānismu starpniecību gan Kolumbijā, gan Ekvadorā.

3.3. ES asociācijas nolīgums ar Centrālameriku

Tirdzniecības apjoma pārmaiņas

2018. gads bija sestais gads, kad tika īstenots tirdzniecības pīlārs, kas ietverts asociācijas nolīgumā starp ES un sešām Centrālamerikas valstīm (Kostariku, Salvadoru, Gvatemalu, Hondurasu, Nikaragvu un Panamu).

Abu bloku savstarpējā tirdzniecība ir attīstījusies labi, tās apjoms pieaudzis no aptuveni 11,4 miljardiem EUR 2014. gadā līdz 12 miljardiem EUR 2018. gadā. 2018. gadā Centrālamerikas partnervalstīm bija neliels kopējais tirdzniecības pārpalikums aptuveni 100 miljonu EUR apmērā. Šajā reģionā Panama joprojām ir ES galvenā tirdzniecības partnervalsts, otrā svarīgākā tirdzniecības partnervalsts ir Kostarika.

Tāpat kā iepriekš, Centrālamerikas eksporta pamatā visvairāk bija lauksaimniecības pārtikas produkti (kas veido divas trešdaļas no eksporta uz ES), galvenokārt augļi; 2018. gadā tika reģistrēts 3,6 % pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu (t. i., 1,9 miljardi EUR, no kuriem 1,2 miljardus EUR veido banāni). Banāni joprojām ir galvenā prece, kuru Centrālamerikas partnervalstis eksportē uz ES, un līdz 2019. gada beigām uz šo eksportu attiecas stabilizācijas mehānisms. 2018. gadā Gvatemalas un Nikaragvas eksporta apjoms uz ES pārsniedza robežlielumus, taču tā īpatsvars kopējā ES importa apjomā saglabājās zemāks par 6 %. Šā importa ietekme uz ES banānu tirgu tika uzskatīta par nenozīmīgu, un netika īstenoti nekādi pasākumi stabilizācijas mehānisma ietvaros.

2018. gadā ES eksporta apjoms pieauga par 11 % salīdzinājumā ar 2017. gadu. Galvenā eksporta prece bija nelauksaimnieciskie produkti. ES tirdzniecības pārpalikums šajā kategorijā bija aptuveni 7,4 miljardi EUR.

2017. gadā pakalpojumu tirdzniecības apjoms saglabājās augsts un veidoja aptuveni 40 % no kopējā tirdzniecības apjoma starp ES un Centrālameriku, kā tas bija arī iepriekšējos gados. Pateicoties nolīgumam, ES uzņēmumiem ir labāka tirgus piekļuve pakalpojumiem, ieguldījumiem un valsts iepirkumam. ES turpina cieši sadarboties ar Centrālamerikas partnervalstīm, lai pārliecinātos, ka tiek ievērotas visas saistības, tostarp saistības, kas attiecas uz procedūru pārredzamību.

Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība

Nolīguma tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļas īstenošana notika saskaņā ar [15 punktu rīcības plānu, kas pieņemts 2018. gada februārī](#). Darbības cita starpā ietvēra sadarbību ar Starptautisko Darba organizāciju (SDO) un partnervalstu valdībām saistībā ar darba situāciju dažās Centrālamerikas valstīs, jo īpaši Gvatemalā, kā arī darbības attiecībā uz atbildīgu darījumdarbību, tostarp ietvēra darbsemināru ar SDO un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju (ESAO) Gvatemalā. Turklāt tika sniegts atbalsts Kostarikai saistībā ar

ietvērto tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības saistību izpildi. Dokumenta 7. sadaļā sniegta plašāka informācija par tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības noteikumu īstenošanu divpusējo tirdzniecības nolīgumu ietvaros.

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/february/tradoc_156618.pdf.

valsts atbildīgas darījumdarbības plāna izstrādi, un tika sākta atbildīgas darījumdarbības programma, kurā iesaistīta Kostarika un Panama.

3.4. ES un Kanādas visaptverošais ekonomikas un tirdzniecības nolīgums (CETA)

2018. gadā bija pagājis pirmais pilnais CETA īstenošanas kalendārais gads. Tika ieviesti visi pārvaldības instrumenti, piemēram, vairāku komiteju reglamentu, un pirmo reizi tikās gandrīz visas komitejas²³. Tika pilnīgi izvēsta jaunā ES pārredzamības politika: informācija par darba kārtībām, kā arī komiteju kopīgie ziņojumi un informācija par darba grupām, par kurām panākta vienošanās ar Kanādu, ir pieejama [Komisijas tīmekļa vietnē](#)²⁴. Komiteju sanāksmes veicināja savstarpējās izpratnes uzlabošanu par katras puses perspektīvām, un tas ir būtiski nolīguma īstenošanai.

Tirdzniecības apjoma pārmaiņas

Kopējais divpusējās tirdzniecības apjoms 2018. gadā sasniedza 72 miljardus EUR, t. i., 4,5 % pieaugumu salīdzinājumā ar 2017. gadu. Ķīmisko vielu jomā tika reģistrēts lielākais ES eksporta apjoma pieaugums, proti, par 1,5 miljardiem EUR (23 % pieaugums); nākamais lielākais pieaugums tika reģistrēts tehnikas un ierīču nozarē, proti, 850 miljoni EUR (10 % pieaugums). Pieauga arī lauksaimniecības pārtikas eksporta apjoms, proti, par 4 %, veidojot 9 % no ES eksporta uz Kanādu. ES tirdzniecības pārpalikums 2018. gadā palielinājās līdz vairāk nekā 10 miljardiem EUR (pieaugums salīdzinājumā ar 6 miljardiem EUR 2017. gadā).

2018. gadā Kanādas eksporta apjoms uz ES nedaudz samazinājās, proti, par 1,7 % (521 miljonu EUR) salīdzinājumā ar 2017. gadu; to galvenokārt izraisīja eļļas augu eksporta apjoma samazinājums (par 300 miljoniem EUR). Tomēr salīdzinājuma ar vidējo rādītāju 2015.–2017. gadā Kanādas eksporta apjoms uz ES pieauga par 5 %.

Pirmajā īstenošanas gadā panāktais progress

Pirmajā sanāksmē, kas nerisinājās 2018. gada septembrī, Apvienotā komiteja organizēja oficiālu viedokļu apmaiņu par CETA īstenošanu. Sanāksme arī sniedza iespēju novērtēt progresu saistībā ar nolīguma tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļas agrīno pārskatīšanu pēc 2016. gada oktobra vienošanās par [Kopīgo interpretējošo instrumentu](#)²⁵. Komisija pieņēma trīs svarīgus ieteikumus par

- (i) [tirdzniecību, rīcību klimata politikas jomā un Parīzes nolīgumu](#)²⁶;
- (ii) [tirdzniecību un dzimumpolitiku](#)²⁷;
- (iii) [maziem un vidējiem uzņēmumiem](#)²⁸.

Šie ieteikumi sekmēja labāku sadarbību CETA ietvaros šajos svarīgajos jautājumos. Apvienotā komiteja arī pārskatīja vairāku specializēto komiteju paveikto darbu, tostarp attiecībā uz jautājumiem, kuriem ES jāvelta papildu uzmanība, piemēram siera tarifa kvotu

²³ 2018. gadā netikās tikai Profesionālo kvalifikāciju savstarpējās atzīšanas komiteja. Šīs komitejas pirmā sanāksme notika 2019. gada aprīlī.

²⁴ <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1811>

²⁵ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22017X0114\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22017X0114(01)&from=EN)

²⁶ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/september/tradoc_157415.pdf

²⁷ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/september/tradoc_157419.pdf

²⁸ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/september/tradoc_157417.pdf

pārvaldību, piekļuvi Kanādas vīnu un stipro alkoholisko dzērienu tirgum, kā arī *CETA* noteikumu par ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm ieviešanu un izpildes panākšanu.

Saistībā ar Regulatīvās sadarbības forumu Kanāda un ES pieņēma darba plānu, kas ietver sadarbības pasākumus kibernetikas, dzīvnieku labturības, kosmētikas līdzekļu un zāļu, kā arī patēriņa preču drošības jomā. Turklāt Sanitāro un fitosanitāro pasākumu komitejā Kanāda un ES vienojās stiprināt sadarbību rezistences pret antimikrobiāliem līdzekļiem novēršanas jomā.

Ar Kanādas Preču zīmju likuma grozījumiem, kuru mērķis bija aizsargāt pārtikas produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norādes un kuri tika ieviesti *CETA* rezultātā, izveidoja procedūru, kas ES tiesību subjektiem dod iespēju to tieši piemērot, lai aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norādes. Jaunā sistēma nodrošināja pirmos rezultātus 2018. gadā — nosaukuma “*Prosciutto di Carpegna*” aizsardzību. Eiropas ražotāji, kuri vēlas eksportēt preces uz Kanādu, tagad var piekļūt efektīvam un viegli izmantojamam mehānismam, ar ko aizsargā ģeogrāfiskās izcelsmes norādes. Komisija ir sagatavojusi praktisku darījumdarbības [rokasgrāmatu par ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm Kanādā](#)²⁹, lai sniegtu palīdzību šajā jomā.

Visbeidzot, turpinājās darbs saistībā ar *CETA* paredzētās Ieguldījumu tiesu sistēmas izveidi, lai gan ar sistēmu saistītos noteikumus vēl nepiemēro, jo tos nav ratificējušas visas ES dalībvalstis. ES Tiesa savā 2019. gada 30. aprīlī sniegtajā [atzinumā 1/17](#)³⁰ apstiprināja *CETA* noteikumu par Ieguldījumu tiesu sistēmu atbilstību ES tiesībām.

Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība

Pirmajā īstenošanas gadā abas puses pastiprināja centienus īstenot tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības noteikumus. ES un Kanāda sagatavoja trīs iepriekš minētos ieteikumus (par tirdzniecību un klimatu, tirdzniecību un dzimumpolitiku un maziem un vidējiem uzņēmumiem), kā arī veica pirmos pasākumus to īstenošanai. Tie ietvēra ES un Kanādas kopīgo darba plānu par tirdzniecību un dzimumpolitiku un konferenci “*CETA: Taking Action for Trade and Climate*” (“*CETA*: rīcība tirdzniecības un klimata jomā”), kas norisinājās 2019. gada 24. janvārī. Konferencē kopā ar ieinteresētajām personām, tostarp ekotehnoloģiju uzņēmumiem, pētīja, kā vislabāk izmantot *CETA* iestāžu sistēmu un tiesisko regulējumu, lai atbalstītu Parīzes nolīguma īstenošanu. Kanāda un ES turpināja pievērsties sadarbības kopīgajām prioritātēm, par kurām bija panākta vienošanās pirmās tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības komitejas ietvaros, un veicināja pilsoniskās sabiedrības struktūru izveidi katrā pusē ar mērķi pārraudzīt īstenošanu.

Neatrisināti jautājumi

Pirmais pilnais īstenošanas gads bija veiksmīgs abām pusēm, un netika novērota nekāda negatīva ietekme. Tomēr vēl jāpievēršas vairākiem neatrisinātiem jautājumiem.

Viens no šiem jautājumiem ir Kanādas ieviestā siera kvotu pārvaldības sistēma. Lai gan 2018. gadā siera kvotu izpilde bija teicamā līmenī, t. i., attiecīgi 99,1 % augstākā labuma sieram un 71,1 % rūpnieciski ražotajam sieram, ES joprojām pauž bažas par kvotu izpildi, jo tas būtiski ietekmē kvotu vērtību ES eksportētājiem. Kvotu apguve galvenokārt notika perioda beigās, un imports uz Kanādu būtiski pieauga pēdējos divos 2018. gada mēnešos. Komisija uzskata, ka, piešķirot 50 % no augstas vērtības siera kvotām Kanādas siera ražotājiem, rodas būtiska kropļojoša ietekme uz kvotu apguvi un vērtību un tas nav atbilstoši *CETA* noteikumiem. Saskaņā ar *CETA* kvotas būtu jāpiešķir “*tām personām, kas, visticamāk, tās arī*

²⁹ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/april/tradoc_157873.pdf

³⁰ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62017CV0001\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62017CV0001(02))

izmantos”³¹. 2019. gada aprīlī ES pieprasīja CETA siera kvotu pārvaldības sistēmas vidusposma pārskatu.

Citas svarīgas ES bažas ir saistītas ar diskriminējošu praksi, kas ietekmē ES vīnu un stipro alkoholisko dzērienu tirdzniecību. ES uzskata, ka vairākas Kanādas darbības, kas tiek īstenotas federatīvā un provinču līmenī, nav savietojamas ar Kanādas saistībām CETA ietvaros.

Savukārt Kanāda pauda bažas par to, vai CETA Protokols par atbilstības novērtējumu rezultātu savstarpējo atzīšanu tiek īstenots ES, un par tarifa kvotu administratīvo pārvaldību ES. Kanāda pauda bažas arī par to, ka tās iespēju gūt labumu no CETA ietekmēs izcelsmes valsts marķēšanas prasības valsts un ES līmenī un daži ES sanitārie un fitosanitārie standarti.

Porcelanosa (Spānija) keramika otrpus Atlantijas okeānam

Porcelanosa ir keramikas uzņēmums, kas pārdod augstas kvalitātes virtuves un vannasistabas flīzes un sekmīgi izmanto uzlabotās darījumdarbības iespējas Kanādā.

Porcelanosa ir guvis labumu no atvieglotiem eksporta nosacījumiem, kuru rezultātā būtiski atvēries Kanādas tirgus, tostarp lielais Kanādas publiskā iepirkuma tirgus federatīvā un valsts līmenī.

“Mums ir lielas cerības uz Kanādas tirgu. Piemēram, nesen esam atvēruši jaunu veikalu vienā no vissekskluzīvākajiem komerciālajiem rajoniem Toronto. CETA ļāvis mums uzlabot cenas un kļūt konkurētspējīgākiem. Tas arī ir samazinājis dokumentu apjomu saistībā ar ES eksportu uz Kanādu. Porcelanosa darbībai Kanādā nolīgums noteikti ir ļoti labvēlīgs.”

Silvestre Segarra Sorjano [*Silvestre Segarra Soriano*],

Porcelanosa grupas eksporta vadītājs

Stella Milano 1952 — Itālijas juvelierizstrādājumi ar savu stāstu

Stella Milano 1952 tradicionāli izgatavo juvelierizstrādājumus. 1952. gadā netālu no Milānas Doma katedrāles četri brāļi izveidoja uzņēmumu, kas ražo un tirgo juvelierizstrādājumus.

Pirms CETA noslēgšanas Kanāda juvelierizstrādājumiem piemēroja importa tarifus līdz pat 8,5 %. Līdz ar CETA tarifu samazinājumiem *Stella Milano* eksporta apjoms uz Kanādu ir pieaudzis par 30 %.

“CETA mums ir palīdzējis paplašināt tirdzniecību uz Kanādu gandrīz par trešdaļu. Tā kā ar mums sazinās aizvien vairāk importētāju no Kanādas, mēs paredzam vēl lielāku izaugsmi.”

Dimitri Stella,

Stella Milano 1952 izpilddirektors

4. PADZIĻINĀTAS UN VISAPTVEROŠAS BRĪVĀS TIRDZNIECĪBAS ZONAS (DCFTA)

4.1. Gruzija

DCFTA ar Gruziju darbojas kopš 2014. gada septembra, un tās īstenošana noris veiksmīgi. Kopumā divpusējās preču tirdzniecības apjoms 2018. gadā pieauga par 3 %, bet Gruzijas eksporta apjoms samazinājās par 1,6 %, radot nelielu pieaugumu ES tirdzniecības apjomā ar Gruziju.

³¹ CETA 2.B pielikums.

Gruzija panāca progresu sanitārās un fitosanitārās stratēģijas īstenošanā 2017. gadā. Tomēr tai vēl nav atļauts eksportēt gaļas izstrādājumus un piena produktus uz ES, turklāt Gruzijas uzņēmumiem joprojām ir grūtības nodrošināt atbilstību ES drošības standartiem attiecībā uz tādiem produktiem kā lazdu rieksti. ES turpina atbalstīt Gruziju saistībā ar tās sanitārās un fitosanitārās sistēmas uzlabošanu.

Attiecībā uz publisko iepirkumu Gruzijai joprojām jāizveido neatkarīga publiskā iepirkuma izvērtēšanas struktūra, un valstij arī jāturpina saskaņot tās publiskā iepirkuma tiesību aktus ar ES publiskā iepirkuma tiesību aktiem.

Turpinās 2018.–2019. gada mazo un vidējo uzņēmumu atbalsta programmas īstenošana. To papildina projekts par tirgus uzraudzību³² ar mērķi sniegt atbalstu Gruzijai saistībā ar tās tiesiskā regulējuma saskaņošanu ar ES tiesību aktiem. ES arī turpina atbalstīt Gruzijas Konkurences aģentūru.

Visbeidzot, 2018. gadā Gruzija pieņēma darba plānu par tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību 2018.–2020. gadam, aptverot svarīgus elementus, kas nepieciešami tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļas īstenošanai (tostarp attiecībā uz darba inspekciju un sociālo dialogu, savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību, mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, nelikumīgas mežizstrādes produktu tirdzniecības novēršanu un tādu saistību efektīvu īstenošanu, kas attiecas uz rīcību klimata politikas jomā).

4.2. Moldova

DCFTA darbojas kopš 2014. gada septembra. Kopš šā datuma tirdzniecības apjoms ir pastāvīgi pieaudzis. 2018. gadā kopējais tirdzniecības apjoms palielinājās par 14 % un ES tirdzniecības bilance bija pozitīva.

2018. gadā turpinājās darbs tiesību aktu tuvināšanas jomā; progress tika panākts attiecībā uz sanitārajiem un fitosanitārajiem pasākumiem, enerģētikas nozari, publisko iepirkumu un tehniskajiem tiesību aktiem. Moldova arī izstrādā jaunu Muitas kodeksu. Moldovai joprojām jāmaina valsts tiesību akti, lai izpildītu pienākumu saistībā ar valsts atbalsta noteikumiem. ES plāno ieviest jaunu projektu, lai atbalstītu tādu pilsoniskās sabiedrības konsultāciju mehānismu darbību, kas izveidoti saskaņā ar tirdzniecības nolīgumu nodaļām par tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību un ko varēs izmantot gan ES, gan Moldovas vietējās konsultantu grupas.

4.3. Ukraina

Ukrainas un ES savstarpējās tirdzniecības apjoms kopš nolīguma provizoriskās piemērošanas 2016. gadā pieaug. Divpusējās tirdzniecības apjoms 2018. gadā sasniedza 40 miljardus EUR, t. i., 9% pieaugumu salīdzinājumā ar 2017. gadu. 2018. gadā ES saņēma 42 % no Ukrainas eksporta pasaulē. ES saglabāja tirdzniecības pārpalikumu 4 miljardu EUR apmērā.

Ukraina ir panākusi progresu vairākās nozarēs. ES īpaši atzinīgi vērtē jauno likumprojektu par publisko iepirkumu, kuru Ukrainas valdība 2019. gadā plāno iesniegt parlamentam. Ukrainā arī vērojams progress saistībā ar tiesiskā regulējuma un standartu saskaņošanu ar ES tiesību aktiem, turklāt tiek īstenoti tiesību aktu tuvināšanas centieni attiecībā uz sanitārajiem un fitosanitārajiem pasākumiem, sadarbību muitas jomā un tirdzniecības atvieglošanu. Tomēr Ukrainai jāuzlabo intelektuālā īpašuma tiesību piemērošana, kā arī valstij jāievieš tiesību akti,

³² 1,5 miljoni EUR par periodu no 2018. gada janvāra līdz 2018. gada decembrim.

kas atbilst starptautiskajiem standartiem. Turklāt Ukrainai jāuzlabo tiesību aktu saskaņošana ar ES valsts atbalsta noteikumiem.

Komisija reaģēja uz nestandarta mājputnu izcirtņu strauji pieaugušo importu no Ukrainas, kas sākās 2016. gadā. Lai novērstu neierobežota importa risku, Komisija ar Padomes atļauju sarunās ar Ukrainu panāca asociācijas nolīguma grozījumu, ar ko ierobežo šādu importu un atjauno vislielākās labvēlības tarifu attiecībā uz importu, kurš pārsniedz ierobežojumus. Pašreiz noris šā grozījuma oficiālas pabeigšanas process.

ES turpina pārraudzīt un kopā ar Ukrainu atcelt vairākus citus tirdzniecības ierobežojumus, piemēram, jauno Pievienotās vērtības nodokļa likumu, ko Ukraina ieviesa 2018. gadā un kas liedz atmaksāt pievienotās vērtības nodokli par rapša un sojas pupu eksportu.

Ņemot vērā to, ka nav veiktas nekādas izmaiņas saistībā ar koksnes eksporta aizliegumu, ES iesniedza pieprasījumu par divpusējām strīdu izšķiršanas konsultācijām asociācijas nolīguma ietvaros (sk. 10. sadaļu "Izpildes panākšana").

Tika izveidota Ukrainas konsultantu grupa, lai sāktu diskusijas un konkrētu darbu ar ES konsultantu grupu laikus līdz otrajai Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības apakškomitejas sanāksmei starp ES un Ukrainu 2018. gada 13. novembrī, pēc kuras 2018. gada 14. novembrī notika atvērts pilsoniskās sabiedrības forums.

Saskaņā ar [2018. februāra 15 punktu rīcības plānu](#) par tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību, jo īpaši tematu par valstu prioritātēm, diskusijās Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības apakškomitejā galvenā uzmanība bija pievērsta galvenajām jomām ES un Ukrainas tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības īstenošanas darbā, tostarp tirdzniecības un darba jautājumiem (darba inspekcijai, ražošanas attiecību modernizēšanai, sociālajam dialogam), kā arī tirdzniecības un vides jautājumiem (mežu ilgtspējīgai apsaimniekošanai un saistītajai koksnes ražošanai, pārdošanai, apstrādei un tirdzniecībai). Pēc apakškomitejas sanāksmes ES un Ukraina publicēja [secinājumus par turpmāku darbību](#), kā arī [kopīgu paziņojumu](#) pilsoniskajai sabiedrībai³³.

5. "PIRMĀS PAAUDZES" BRĪVĀS TIRDZNIECĪBAS NOLĪGUMI

5.1. Šveice

2018. gadā Šveice, kopumā ES trešā lielākā tirdzniecības partnervalsts (7 % no ES preču tirdzniecības apjoma ar valstīm, kuras nav ES valstis), joprojām bija ES galvenā tirdzniecības partnervalsts preferenciālas tirdzniecības nolīgumu ietvaros. 2018. gadā ES reģistrēja ievērojamu tirdzniecības pārpalikumu attiecībā uz Šveici, t. i., aptuveni 48 miljardus EUR.

Šveice ir ES otrā svarīgākā pakalpojumu tirdzniecības partnervalsts. To pakalpojumu vērtība, ko ES sniegusi Šveicē, pakāpeniski pieaugusi pēdējos piecos gados, sasniedzot 119 miljardus EUR 2017. gadā, proti, 2 % pieaugumu salīdzinājumā ar 2016. gadu. To pakalpojumu vērtība, ko Šveice sniegusi ES, 2017. gadā bija 72 miljardi EUR, proti, 23 % samazinājums salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. ES saglabājās tirdzniecības pārpalikums pakalpojumu jomā.

Attiecībā uz ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem (ĀTI) Šveice arī ir svarīga partnervalsts un veido 13 % no ES ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem. Šveices uzkrāto ĀTI apjoms ES 2017. gadā sasniedza 802 miljardus EUR un pēdējos četros gados katru gadu ir vidēji

³³ http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_section.cfm?sec=144

palielinājies par 15 %. ES uzkrāto ĀTI apjoms Šveicē 2017. gadā bija 979 miljardi EUR un tajā pašā laikposmā katru gadu vidēji ir palielinājies par 10 %.

Šveices parlaments 2018. gada septembrī apstiprināja ilgi gaidīto uzņēmumu ienākuma nodokļa reformu, mainot diskriminējošos noteikumus attiecībā uz kantonu līmenī noteikto uzņēmumu fiskālo statusu, jo šie noteikumi bija problemātiski arī valsts atbalsta ziņā. Jaunajam tiesību aktam būtu jāstājas spēkā 2020. gada 1. janvārī.

ES un Šveices sarunas par iestāžu sistēmas nolīgumu, tostarp neatkarīgu strīdu izšķiršanu un valsts atbalsta noteikumiem, un apņemšanos modernizēt 1972. gada brīvās tirdzniecības nolīgumu un citus ar tirdzniecību saistītus nolīgumus, politiskā līmenī noslēdzās 2018. gada novembrī.

Tomēr Šveices Federālā padome vēl nav apstiprinājusi nolīgumu, kuru ES uzskata par priekšnoteikumu turpmāku nolīgumu slēgšanai par Šveices līdzdalību ES iekšējā tirgū un arī par būtisku elementu, lai lemtu par turpmāku progresu virzībā uz savstarpēji izdevīgu piekļuvi tirgum

5.2. Norvēģija

Norvēģija ir ES trešā lielākā preferenciālās tirdzniecības partnervalsts. Divpusējās tirdzniecības apjoms 2018. gadā joprojām bija augsts, sasniedzot gandrīz 11 % pieaugumu salīdzinājumā ar 2017. gadu. ES tirdzniecības deficīts ar Norvēģiju sasniedza gandrīz 30 miljardus EUR. Pieaugošo kopējo deficītu galvenokārt radīja lielāks minerālproduktu imports, kas sasniedza gandrīz 6 miljardu EUR lielu pieaugumu.

Nelauksaimniecisko produktu ES eksporta apjoms pieauga par vairāk nekā 3 miljardiem EUR, kas veido 6,3 % pieaugumu salīdzinājumā ar 2017. gadu. ES lauksaimniecības pārtikas eksporta apjoms arī saglabājās augstā līmenī un sasniedza tirdzniecības pārpalikumu gandrīz 4 miljardu EUR apmērā.

Jauns nolīgums, ar ko vēl vairāk liberalizē dažu lauksaimniecības produktu tirdzniecību, stājās spēkā 2018. gadā. Darba kārtībā tagad vajadzētu būt pārstrādātu lauksaimniecības produktu tirdzniecības režīma pārskatīšanai. Turklāt ES ir gatava atsākt sarunas par ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību.

Norvēģija ir ES sestā lielākā pakalpojumu tirdzniecības partnervalsts. Pakalpojumu tirdzniecības apjoms 2017. gadā bija stabils, kopējais tirdzniecības apjoms sasniedza 44 miljardus EUR, bet tirdzniecības pārpalikums ES bija nedaudz augstāks nekā 2016. gadā, t. i., vairāk nekā 13 miljardi EUR. Pakalpojumu tirdzniecības bilance ES joprojām bija pozitīva, kā tas bijis pēdējos gados.

5.3. Vidusjūras un Tuvo Austrumu reģiona valstis

ES ir viens no galvenajiem tirdzniecības partnerreģioniem lielākajai daļai Vidusjūras dienvidu un Tuvo Austrumu reģiona valstu. Šajā kontekstā daudzus gadus ir spēkā ES preferenciālās tirdzniecības nolīgumi ar astoņām partnervalstīm reģionā (Alžīriju, Ēģipti, Izraēlu, Jordāniju, Libānu, Maroku, okupētajām palestīniešu teritorijām un Tunisiju). Šie nolīgumi ietver asimetriskus elementus par labu vairākumam valstu, lai veicinātu ekonomikas attīstību reģionā un lielāku integrāciju ES iekšējā tirgū, kā arī ietver noteikumus par konkurenci un publisko atbalstu.

2018. gadā ES un astoņu partnervalstu savstarpējais kopējais tirdzniecības apjoms sasniedza 175 miljardus EUR (t. i., 4 % no ES tirdzniecības apjoma ar pārējo pasauli), veidojot 2 % pieaugumu salīdzinājumā ar 2017. gadu. ES saglabā tirdzniecības pārpalikumu ar astoņām Vidusjūras dienvidu un Tuvo Austrumu reģiona preferenciālās tirdzniecības partnervalstīm kopumā, lai gan pārpalikums ir samazinājies par 10 % salīdzinājumā ar 2017. gadu (t. i., nedaudz mazāk nekā 13 % samazinājums, kas novērots iepriekšējā pārskata periodā). Šo tendenci skaidro ar eksporta apjoma pieaugumu no šīm valstīm uz ES un daļēji ar tādu tirdzniecību ierobežojošu pasākumu ietekmi, kurus dažas no šīm valstīm ir piemērojušas pēdējos gados, lai uzlabotu savu tirdzniecības bilanci: tā kā ES ir galvenā eksportētāja uz reģionu, bieži tiek ietekmēts tās eksports.

Lauksaimniecības pārtikas tirdzniecības jomā ES attiecībā uz reģionu 2018. gadā reģistrēja pārpalikumu gandrīz 5 miljardu EUR apmērā. Vienlaikus lauksaimniecības pārtikas eksporta apjoms ir pieaudzis dažās partnervalstīs, piemēram, Tunisijā (+ 44 %, galvenokārt saistībā ar olīveļļu), okupētajās palestīniešu teritorijās (+ 25 %) un Marokā (+ 5 %). Marokā un Tunisijā lauksaimniecības pārtikas nozarē izveidojies tirdzniecības pārpalikums attiecībā uz ES.

ES tirdzniecības partnervalstīm pauda bažas par to, ka palielinājies tādu tirdzniecību ierobežojošu pasākumu skaits, kurus pieņēmušas vairākas no tām, jo īpaši Alžīrija, Ēģipte un nesen arī Tunisija³⁴. ES turpina ik reizi pievērst Vidusjūras dienvidu un Tuvo Austrumu reģiona partnervalstu uzmanību šiem jautājumiem, jo tirdzniecības attiecību pamatā arī turpmāk jābūt noteikumiem, un ES gaida, ka tās partnervalstis pildīs saistības.

ES ir gatava turpināt atbalstīt tirdzniecības partnervalstu reformas ar mērķi palielināt Vidusjūras dienvidu un Tuvo Austrumu reģiona konkurētspēju un eksporta spēju. Pašreiz sarunas par tirdzniecības nolīgumu paplašināšanu un modernizēšanu notiek ar Tunisiju, un šādas sarunas drīz var tikt atsāktas ar Maroku. Pašreizējo nolīgumu modernizēšanai un padziļināšanai būtu jāsekmē ekonomikas integrācijas uzlabošana ar ES dienvidu kaimiņreģionu, kurā atrodas ļoti svarīgas ES partnervalstis. Turklāt pašlaik notiekošā Konvencijas par Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu izcelsmes noteikumiem pārskatīšana ievieš elastīgākus noteikumus un atvieglos ekonomisko integrāciju un tirdzniecību reģionā.

5.4. Meksika

Meksika ir otrā lielākā ES tirdzniecības partnervalsts Latīņamerikā aiz Brazīlijas. Visaptverošs tirdzniecības nolīgums stājās spēkā 2000. gadā attiecībā uz precēm, bet 2001. gadā — attiecībā uz pakalpojumiem. Nolīgumi tikuši piemēroti gandrīz 20 gadus, šajā laikā divpusējās preču tirdzniecības apjoms starp ES un Meksiku ir pieaudzis vairāk nekā trīs reizes. 2018. gadā ES un Meksikas savstarpējās tirdzniecības apjoms pieauga gandrīz par 6 % un ES saglabāja tirdzniecības pārpalikumu 13 miljardu EUR apmērā, lai gan tas bija nedaudz zemāks kā 2017. gadā. ES eksporta apjoms uz Meksiku pieauga par 4 %. Importa apjoms no Meksikas pieauga gandrīz par 9 %, to galvenokārt veicināja nelauksaimnieciskie produkti.

Pakalpojumu tirdzniecības apjoms 2017. gadā pieauga par 7 %, turklāt ES reģistrēja tirdzniecības pārpalikumu gandrīz 5 miljardu EUR apmērā.

Pēdējos gados ES un Meksika galveno uzmanību veltījušas sarunām par nolīguma modernizēšanu, tādējādi 2018. gadā Apvienotās komitejas sanāksmes nenotika. Tomēr zināms

³⁴ Komisija 2019. gada jūlijā tika informēta, ka ir atcelti importu ierobežojošie pasākumi, kurus Tunisija piemēroja 2018. gada novembrī. Komisija turpinās pārraudzīt situāciju, lai nodrošinātu šā šķēršļa efektīvu likvidēšanu.

progress jaunu tirgus iespēju radīšanā vienalga ir panākts, jo īpaši lauksaimniecības nozarē, jo vēl vairākas ES dalībvalstis ir apstiprinājušas cukgaļas un cukgaļas produktu eksportu. Apvienotās komitejas sanāksme ir plānota 2019. gadā.

Paredzams, ka, tiklīdz modernizētais nolīgums būs ratificēts, tas veicinās tirdzniecības attiecības ar Meksiku un nodrošinās jaunas iespējas piekļūt tirgum.

Sniegt meksikāņiem iespēju iemīlēt Beļģijas šokolādi

Galler ir slavens šokolādes ražošanas uzņēmums, kas nosaukts tā dibinātāja *Jean Galler* vārdā.

Uzņēmums nesen ir ienācis Meksikas tirgū, apvienojoties ar *Belimport*, vidēju uzņēmumu, kas atrodas Sanmigelā de Aljendē, centrālajā Gvanahvato štatā. Šī atrašanās vieta nozīmē, ka *Galler* produkciju tagad var viegli izplatīt veikalos un viesnīcās visā Meksikā, jo īpaši Keretaro un galvaspilsētas Mehiko centros.

“Pašreiz mums ir augstākas izmaksas nekā Meksikas šokolādes ražotājiem saistībā ar augstajiem tarifiem, ko piemēro Beļģijas produktu importam. Jaunā ES un Meksikas tirdzniecības vienošanās likvidēs Meksikas muitas tarifus, ko piemēro ES šokolādei, ļaujot mums kļūt konkurētspējīgākiem.”

Tibo Marjāžs [*Thibaud Mariage*],
Galler pārstāvis Meksikā, *Belimport* direktors

5.5. Čīle

ES un Čīles asociācijas nolīguma tirdzniecības pīlāra 15 gadus ilgās piemērošanas laikā abas puses pastāvīgi strādājušas un sadarbojušas, lai īstenotu nolīgumu.

2018. gadā Čīles un ES savstarpējās tirdzniecības apjoms pieauga par vairāk nekā 8 %; augsts pieaugums 13 % apmērā bija vērojams ES eksporta jomā, jo īpaši tehnikas un ierīču jomā (+ 14 %), kā arī transportlīdzekļu aprīkojuma jomā, jo īpaši gaisa kuģu un gaisa kuģu daļu jomā³⁵ (+27%). Šajā pašā periodā importa apjoms no Čīles uz ES pieauga par 3 %. ES bija vērojams tirdzniecības pārpalikums vairāk nekā 1,5 miljardu EUR apmērā.

Attiecībā uz lauksaimniecības pārtikas produktu tirdzniecību 2018. gadā Čīlē bija vērojams tirdzniecības pārpalikums vairāk nekā 1,7 miljardu EUR apmērā; salīdzinājumā ar 2017. gadu tas pieaudzis par 4 %. Čīles eksportā uz ES joprojām dominēja augļi (galvenokārt ārpuses sezonas produkti) un vīns, kas attiecīgi veidoja 40 % un 24 % no lauksaimniecības pārtikas eksporta uz ES.

2018. gadā tika atrisināts ilgstoši aktuālais jautājums par zobenzivīm. Pēc tam, kad Čīle 2017. gada jūlijā pievienojās Amerikas Tropisko tunzivju komisijai kā sadarbības partnere, kas nav līgumslēdzēja puse, vairs nebija ierobežojumu saistībā ar ES zobenzivju kuģu piekļuvi Čīles ostām.

Lai gan dažas ES dalībvalstis turpina saskarties ar problēmām saistībā ar augļu un dārzeņu eksportu uz Čīli un kavēšanos ar dzīvnieku izcelsmes produktu apstiprināšanu, valsts ir atvērusi savu piena un gaļas tirgu, jo īpaši liellopu gaļas un cūkgaļas tirgu, vēl vairākām ES dalībvalstīm. Čīle arī saskaņoja sertifikātu inkubējamām olām un olu produktiem un

³⁵ Jānorāda, ka pat tad, ja nebūtu pieaudzis gaisa kuģu vai gaisa kuģu daļu iegādes apjoms, ES eksporta apjoms vienalga būtu palielinājies par 6 %, kas atspoguļo ES eksporta dažādošanu pēdējos piecos gados.

vienkāršoja savas tirgus piekļuves apstiprināšanas procedūras, ņemot vērā to, ka ES dalībvalstīm piemēro stingru un saskaņotu ES pārtikas nekaitīguma un veterināro sistēmu.

Visbeidzot, ES un Čīles nolīgums par bioloģisko produktu tirdzniecību stājās spēkā 2018. gada 1. janvārī. Lai gan nolīgums par bioloģisko produktu līdzvērtības atzīšanu nav saistīts ar asociācijas nolīgumu, tas abām pusēm sniegs jaunas iespējas bioloģisko produktu savstarpējai tirdzniecībai.

Kopš 2017. gada novembra ES un Čīles starpā notiek sarunas par vērienīgu, visaptverošu un progresīvu modernizētu nolīgumu.

5.6. Muitas savienība ar Turciju

Turcija ir ES otrā lielākā preferenciālās tirdzniecības partnervalsts. Pēc spēcīgas ekonomikas izaugsmes perioda, kas ilga kopš 2013. gada, Turcijas ekonomikas izaugsme ievērojami palēninājās 2018. gadā. Straujā Turcijas liras vērtības samazināšanās un izrietošā augstā inflācija ievērojami ietekmēja ES eksportu, kura apjoms samazinājās par gandrīz 9 %. No otras puses, Turcijas imports ES šajā pašā periodā pieauga par 9 %; tas nodrošināja gandrīz līdzsvarotu tirdzniecību, samazinot ES pārpalikumu no 15 miljardiem EUR 2017. gadā uz 1 miljardu EUR 2018. gadā. Tas vērtības ziņā visvairāk ietekmēja nelauksaimniecisko produktu tirdzniecību.

Tirdzniecības līgumattiecības starp ES un Turciju pastāv kopš 1963. gada, kad puses vienojās pakāpeniski izveidot muitas savienību; tās izveide tika pabeigta 1996. gadā. Savienības mērķis ir nodrošināt visu rūpniecības preču un noteiktu pārstrādātu lauksaimniecības produktu brīvi apriti starp ES un Turciju. Tomēr vairākus gadus tās darbību kavē pastāvīga tendence noteikt tirdzniecības šķēršļus Turcijā. Vērā ņemams piemērs ir Turcijas novirze no kopējā muitas tarifa importam no valstīm, kas nav ES valstis, piemērojot papildu nodokļus aizvien plašākam produktu klāstam un arī pieprasot pierādījumu par ES preču izcelsmi. Komisija arī turpina pieprasīt asociācijas nolīguma papildprotokola nediskriminējošu izpildi attiecībā uz visām dalībvalstīm, tostarp Kipras Republiku.

Komisija 2016. gada decembrī pieņēma priekšlikumu modernizēt muitas savienību. Tomēr sagatavošanās darbi šajā jomā pašlaik ir apturēti, jo Padome ir secinājusi, ka nav paredzēts turpmāks darbs ES un Turcijas muitas savienības modernizācijai. Šī modernizācija, tiklīdz to atļaus nosacījumi, aizvien ir svarīga ES tirdzniecības programmas prioritāte.

ES 2019. gada 2. aprīlī pieprasīja PTO [konsultācijas](#) ar Turciju, reaģējot uz Turcijas pieņemtajiem pasākumiem, kuru rezultātā tiek noteikts, ka pakāpeniski piespiedu kārtā uz Turciju tiek pārcelta uz Turciju eksportēto zāļu būtiskas daļas ražošana. Šķiet, ka šie pasākumi ir arī pretrunā Turcijas saistībām muitas savienības ietvaros. Lieta tiek izskatīta.

5.7. Stabilizācijas un asociācijas nolīgumi ar Rietumbalkānu valstīm

2018. gadā ES joprojām bija galvenais tirdzniecības partnerreģions Albānijai, Bosnijai un Hercegovinai, Kosovai³⁶, Melnkalnei, Ziemeļmaķedonijai un Serbijai. Kopējais tirdzniecības apjoms starp ES un piecām Rietumbalkānu valstīm palielinājās par 10 %. ES tirdzniecības pārpalikums bija stabils, nedaudz pārsniedzot 9 miljardus EUR.

³⁶ Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244 (1999) un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

2017. gadā ES bija arī nozīmīga ārvalstu tiešo ieguldījumu nodrošinātāja reģionā, bet kopējais uzkrāto ārējo ārvalstu tiešo ieguldījumu apjoms bija stabils, t. i., aptuveni 25 miljardi EUR.

Tomēr jautājumi, kas saistīti ar neoficiālo ekonomiku un korupciju, turpina ietekmēt darījumdarbības vidi. Efektīvu valsts atbalsta noteikumu trūkums joprojām ir problēma, turklāt kopumā ir jāuzlabo konkurences tiesību akti. ES uzskata un savā politikas dialogā ar Rietumbalkānu partnervalstīm uzstāj, ka progress saistībā ar darījumdarbības vidi, regulējuma konverģenci un cīņu pret korupciju ir cieši saistīts ar progresu tiesiskuma jomā. Turklāt vēl jāuzlabo publiskā iepirkuma procedūru pārredzamība un pārskatatbildība. Runājot par pozitīvo, Komisija atzinīgi vērtē Ziemeļmaķedonijas 2019. gada sākumā ieviesto jauno Publiskā iepirkuma likumu, kuram būtu jānodrošina lielāka pārredzamība un konkurence, kā arī Serbijas un Melnkalnes centienus modernizēt publiskā iepirkuma tiesību aktus atbilstīgi ES prasībām.

Lai gan būtu jācenšas panākt turpmāku progresu reģionālās integrācijas jomā, labs piemērs ir reģionāla viesabonēšanas nolīguma parakstīšana 2019. gada aprīlī, kura mērķis ir līdz 2011. gadam izveidot reģionu, kurā viesabonēšana ir bez maksas; tam būtu jāveicina telesakaru izmaksu samazināšana reģionā.

6. EKONOMISKO PARTNERATTIECĪBU NOLĪGUMI (EPN) AR ĀFRIKAS, KARĪBU JŪRAS REĢIONA UN KLUSĀ OKEĀNA VALSTĪM

6.1. Ekonomisko partnerattiecību nolīgums ar Dienvidāfrikas attīstības kopienu (SADC)

2018. gads bija pirmais gads, kad visas puses pilnā apjomā piemēroja ES un SADC EPN³⁷ pēc tam, kad nolīgumu 2018. gada 4. februārī provizoriski sāka piemērot Mozambika. Visas SADC EPN valstis pašreiz ir sākušas īstenot samazinājumus, par kuriem panākta vienošanās.

Kopējais preču tirdzniecības apjoms starp ES un SADC EPN valstīm 2018. gadā pieauga par 2,7 %. Pieaugumu sekmēja 5,5 % pieaugums saistībā ar ES importu no SADC EPN valstīm, bet ES eksporta apjoms nedaudz samazinājās. SADC EPN valstu tirdzniecības bilancē saglabājās pārpalikums. Pieaugošo eksporta apjomu no SADC EPN valstīm galvenokārt sekmēja mehānisko transportlīdzekļu eksporta apjoma pieaugums no Dienvidāfrikas un dimantu un dārgmetālu eksporta apjoma pieaugums no Dienvidāfrikas un Lesoto. Palielinājās arī vīna un cukura eksporta apjoms no Dienvidāfrikas, Indijas riekstu eksporta apjoms no Mozambikas, vīnogu eksporta apjoms no Namībijas un ruma eksporta apjoms no Svatinī.

Apvienotā padome pirmajā sanāksmē 2019. gada februārī pieņēma nolīguma institucionālo struktūru, ietverot institucionālos noteikumus par strīdu izšķiršanu un šķīrējtiesnešu sarakstu. Tas palīdzēs novērst problēmas saistībā ar īstenošanu nākotnē. Apvienotā padome arī izveidoja pamatu kopīgam pārraudzības mehānismam un nevalstisko dalībnieku pilnīgai līdzdalībai nolīguma īstenošanā.

Dienvidāfrika 2018. gadā atcēla mājputnu gaļas importa aizliegumu divām no astoņām ES dalībvalstīm, nenorādot, kā tā plāno rīkoties attiecībā uz pārējām sešām valstīm, kurām tā joprojām piemēro aizliegumu. ES uzskata, ka atlikušie importa aizliegumi būtu jāatceļ bez turpmākas kavēšanās. Dienvidāfrikas Muitas savienība (SACU) arī turpināja piemērot

³⁷ Šis ir nolīgums starp ES un sešām (no 15) Dienvidāfrikas attīstības kopienas (SADC) dalībvalstīm: Botsvānu, Svatinī, Lesoto, Namībiju, Dienvidāfriku (kas kopā veido Dienvidāfrikas Muitas savienību (SACU)) un Mozambiku.

aizsardzības pasākumus mājputnu produktu importam no ES un tarifus konkrētu tekstilizstrādājumu importam; ES turpina aktualizēt jautājumu par šiem aizsardzības pasākumiem ar partnervalstīm, jo uzskata, ka šie pasākumi neatbilst nolīgumam. ES 2019. gada 14. jūnijā pieprasīja konsultācijas ar SACU par aizsardzības pasākumu, kas piemērots saldētiem mājputnu produktiem (plašāku informāciju sk. 10.3. sadaļā).

EPN partnervalstis vēl nav aktivizējušas iespēju “kumulēt izcelsmi” starp SADC EPN valstīm — vienu no nolīguma galvenajām priekšrocībām. Izcelsmes kumulācija ļautu SADC EPN valstīm kopīgi izpildīt izcelsmes prasības un tādējādi veicinātu reģionālās vērtību ķēdes. ES aicina partnervalstis panākt progresu šajā jautājumā.

Sievietes vīndares Dienvidāfrikā

Dienvidāfrikā vīns tiek izgatavots vairāk nekā trīs gadsimtus. Tomēr līdz aparateīda beigām nebija kvalificētu melnādaino vīndaru. Jaunas sievietes pašreiz likvidē šo šķērsli un izmanto EPN (kura ietvaros Dienvidāfrikai piešķirta liela tarifa kvota vīnam), lai eksportētu savus produktus uz ES.

Thokozani Wines ir uzņēmums, kas nodrošina iespējas melnādainajiem un ko pirms 15 gadiem izveidoja *Diemersfontein Wines*, lai laukstrādnieki kļūtu par akcionāriem un veicinātu plašu ekonomisku iespēju nodrošināšanu melnādainajiem. Tagad 85 no 115 darbiniekiem ir *Thokozani* akcionāri, daudzi no tiem ir sievietes, turklāt viņiem tiek nodrošināta mentorēšana un apmācība darījumdarbības prasmju un dzīvesprasmju jomā. *Thokozani* vīnu pašreiz eksportē uz Nīderlandi, Vāciju, Zviedriju, Dāniju un Čehiju.

“Thokozani vīnu eksports uz ES ir uzlabojies pēc SADC EPN stāšanās spēkā, taču mums jāstiprina centieni, ja vēlamies to izmantot pilnīgi. ES atbalsts vēsturiski nelabvēlīgākā situācijā esošiem ražotājiem ir ļoti svarīgs un vēlams.”

Denīze Stabsa [*Denise Stubbs*], *Thokozani Wines* direktore

6.2. Pagaidu ekonomisko partnerattiecību nolīgums ar austrumu un dienvidu Āfrikas (ADĀ) reģiona valstīm

2018. gads bija septītais gads, kad tika provizoriski piemērots pagaidu EPN starp ES un Madagaskaru, Maurīciju, Seišelām un Zimbabvi. Komoru Salas nolīgumu piemēro kopš 2019. gada 7. februāra. Četras sākotnējās ADĀ partnervalstis pilnīgi īsteno liberalizācijas saistības līdz 2022. gadam saskaņā ar nolīgumā minētajiem attiecīgajiem grafikiem.

2018. gadā kopējais tirdzniecības apjoms starp ES un četrām ADĀ valstīm visaugstāko līmeni sasniedza Madagaskarā (1,9 miljardi EUR) un Maurīcijā (1,8 miljardi EUR), pēc tam ierindojās Zimbabve (689 miljoni EUR) un Seišelas (596 miljoni EUR). ES importa apjoms no četrām partnervalstīm 2018. gadā samazinājās par 3,5 %. To galvenokārt izraisīja no Maurīcijas un Zimbabves importētā cukura apjoma spēcīgs kritums.

Eksporta dažādošana ir progresējusi Madagaskaras un Maurīcijas gadījumā, bet līdz šim bijusi neliela Seišelu un Zimbabves gadījumā.

Pēc tam, kad ADĀ partnervalstis izteica ieinteresētību padziļināt nolīgumu un papildus preču tirdzniecībai iekļaut citas jomas, 2018. gadā tika sākta darbības jomas izpēte, kas tika pabeigta 2019. gada maijā. Sarunām par nolīguma padziļināšanu būtu jāsākas līdz 2019. gada beigām, un tās aptvers pakalpojumus, ieguldījumus un citus ar tirdzniecību saistītus tematus.

6.3. Pagaidu ekonomisko partnerattiecību nolīgums ar Kotdivuāru

Pagaidu EPN ar Kotdivuāru tiek provizoriski piemērots kopš 2016. gada septembra. Tas ir atsevišķs tirdzniecības nolīgums, kurš tiks aizstāts ar reģionālo ES un Rietumāfrikas EPN, kad pēdējais no minētajiem stāsies spēkā. Nolīgumu parakstīja arī Gambija un Mauritānija, tādējādi pašreiz reģionālo ES un Rietumāfrikas EPN ir parakstījušas 15 no 16 Rietumāfrikas partnervalstīm³⁸.

2018. gadā Kotdivuāras tirdzniecības bilance bija pozitīva, un ES joprojām ir tās vissvarīgākais tirdzniecības partnerreģions. Tomēr 2018. gadā ES importa apjoms no Kotdivuāras samazinājās par 5 % saistībā ar neapstrādāta un apstrādāta kakao, kā arī kaučuka importa vērtības kritumu. 2018. gadā kakao un apstrādāta kakao produkti veidoja 64 % no kopējā ES importa apjoma no Kotdivuāras. ES eksports uz Kotdivuāru bija stabils un galvenokārt ietvēra tehniku un mehāniskās ierīces, elektroierīces un mehāniskos transportlīdzekļus.

Kotdivuāra ar ES atbalstu veica pētījumu, kurā novērtēja pagaidu EPN (ar Kotdivuāru un Ganu) ietekmi uz reģionālo integrāciju. Novērtējums apliecināja, ka iespējamie traucējumi (piemēram, saistībā ar ES liberalizētajām ražošanas izmaksām tādu pārstrādes produktu jomā, kas ir aprītē šajā reģionā) ietekmēs tikai neredzamus tirgotos produktus un valstis. Pētījums arī sniedz pragmatiskus risinājumus izkropļojuma riska mazināšanai.

Saskaņā ar pagaidu EPN Kotdivuāra 2019. gada 1. janvārī sāka sava tirgus liberalizāciju ES importa vajadzībām; turpmāki tarifu samazināšanas posmi paredzēti līdz 2029. gadam.

6.4. Pagaidu ekonomisko partnerattiecību nolīgums (EPN) ar Ganu

Pagaidu EPN ar Ganu provizoriski piemēro kopš 2016. gada decembra, un tas joprojām ir agrīnā posmā. Gana ir paziņojusi, ka sāks liberalizēt tirgu ES importa vajadzībām no 2020. gada. Tāpat kā pagaidu EPN ar Kotdivuāru, šis pagaidu EPN tiks aizstāts ar reģionālo Rietumāfrikas EPN, kad pēdējais no minētajiem stāsies spēkā.

ES importa apjoms no Ganas 2018. gadā pieauga par gandrīz 50 %, sasniedzot 3,1 miljardu EUR, galvenokārt saistībā ar pieaugošo minerāleļļas eksporta apjomu no Ganas uz ES. 2018. gadā pieauga arī Ganas kakao, alumīnija, augu tauku un eļļas, konservētu tunzivju, kā arī kokosriekstu un banānu eksporta apjoms. ES eksporta apjoms uz Ganu (galvenokārt tehnika, minerāleļļa un gaļa) 2018. gadā nedaudz samazinājās. Ganas tirdzniecības bilance lauksaimniecības produktu un nelauksaimniecisko produktu jomā ir pozitīva.

Ganai cenšoties īstenot saistības, kas attiecas uz piekļuvi tirgum, liela uzmanība tiks veltīta ietekmei, kāda pagaidu EPN varētu būt uz Ganas ekonomiku tirdzniecības un ieguldījumu plūsmu, valsts ieņēmumu un ilgtspējīgas attīstības ziņā.

6.5. Ekonomisko partnerattiecību nolīgums (EPN) ar Centrālāfriku (Kamerūnu)

Nolīgums, kuram var pievienoties visas Centrālāfrikas valstis, tiek provizoriski piemērots Kamerūnā kopš 2014. gada augusta. Kamerūna 15 gadu laikā, proti, līdz 2029. gadam, liberalizēs 80 % importa no ES. Pirmie tarifu samazināšanas posmi jau tika īstenoti 2016. un 2017. gadā. Produkti, kuru tirdzniecība ir liberalizēta, galvenokārt ir rūpniecības tehnika un

³⁸ Nigērija ir vienīgā Rietumāfrikas valsts, kas vēl nav parakstījusi nolīgumu.

aprīkojums, būvmateriāli un rūpnieciskie starpprodukti, kurus neražo vietējā mērogā un izmanto Kamerūnas rūpniecības nozarē.

2018. gadā ES importa apjoms no Kamerūnas samazinājās par 7 %, tādējādi pēc 2017. gada kāpuma atgriežoties 2016. gada līmenī. To izraisīja samazinājums attiecībā uz Kamerūnas minerāleļļas, kakao pupiņu, banānu un kaučuka eksporta apjomu uz ES. 2018. gadā pieauga alumīnija un koksnes eksporta apjoms uz ES. Kamerūnas tirdzniecības bilance joprojām ir pozitīva. Minerāleļļa ir galvenā eksporta prece.

Mazākas ražošanas izmaksas palīdz stiprināt vietējo ražošanu un nodarbinātību

La Société Anonyme des Brasseries du Cameroun (SABC) ir alus darītava un bezalkoholisko dzērienu ražošanas uzņēmums Kamerūnā. Tas ir lielākais privātā sektora darba devējs valstī un nodarbina aptuveni 10 000 cilvēku grupas un tās meitasuzņēmumu ietvaros. *Brasseries du Cameroun* daļa Kamerūnas alus un bezalkoholisko dzērienu tirgū ir 75 %.

SABC ir līdz šim lielākais EPN preferenču labuma guvējs. Tas no ES importē dažādus produktus, piemēram, lielāku tehniku, kas tiek izmantota dzērienu iepildīšanai pudelēs, kā arī ražošanā izmantotās sastāvdaļas, piemēram, raugu, apiņus, aromatizētājus un krāsvielas.

SABC ne tikai veiksmīgi izmanto EPN preferences, bet arī aizvien vairāk produktu mēģina iegūt vietējā mērogā. Uzņēmumam valstī ir meitasuzņēmums, kas ražo pudeles, un tas arī katru gadu iegādājas 100 % no *Maïscam* (viens no lielajiem valsts agrorūpniecības uzņēmumiem) kukurūzas produkcijas (10 000 tonnu).

6.6. Ekonomisko partnerattiecību nolīgums ar ĀKK valstu grupas Karību jūras reģiona forumu (*Cariforum*)

2018. gads bija desmitais gads, kad tika provizoriski piemērots *Cariforum* nolīgums starp ES un 14 Karību jūras reģiona valstīm. Komisija 2019. gada februārī sāka nolīguma *ex post* novērtējumu, kuru paredzēts pabeigt 2020. gadā. Rezultāti būs kopīgā ES un *Cariforum* nolīguma pārskata pamatā un tiks paziņoti ES un *Cariforum* Apvienotās padomes nākamajā sanāksmē.

2018. gadā kopējais tirdzniecības apjoms starp ES un *Cariforum* pieauga par 7 %, proti, līdz 9 miljardiem EUR. ES importa apjoms no *Cariforum* valstīm pieauga par 11 %, proti, līdz 3,9 miljardiem EUR; to sekmēja minerāleļļas un ķīmisko vielu importa apjoma pieaugums. ES zivju un vēžveidīgo, tabakas, kā arī dzērienu un stipro alkoholisko dzērienu importa apjoms no *Cariforum* valstīm 2018. gadā arī palielinājās, bet cukura un banānu importa apjoms samazinājās. ES eksporta apjoms uz *Cariforum* valstīm pieauga par 4,6 %, sasniedzot 5,1 miljardu EUR.

Saskaņā ar 11. Eiropas Attīstības fondu ES nodrošina 102 miljonus EUR reģionālās ekonomiskās sadarbības un integrācijas atbalstam, tostarp privātā sektora attīstībai, ar tirdzniecību saistītu spēju veidošanai un EPN īstenošanai Karību jūras reģionā. Šis atbalsts ietver, piemēram, nelielas dotācijas maziem un vidējiem Karību jūras reģiona uzņēmumiem, lai palīdzētu tiem sākt eksportu uz ES.

Ņemot vērā *Cariforum* partnervalstu īpašo interesi par pakalpojumu tirdzniecību ar ES, 2018. gadā puses izveidoja Pakalpojumu īpašo komiteju.

Visbeidzot, progress tika panākts arī notiekošajās sarunās par ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu nolīgumu ES un *Cariforum* EPN ietvaros.

6.7. Ekonomisko partnerattiecību nolīgums (EPN) ar Klusā okeāna valstīm

2018. gads bija astotais gads, kad tika piemērots nolīgums starp ES un Papua-Jaungvineju. Fidži sāka provizoriski piemērot nolīgumu 2014. gada jūlijā, bet Samoa to provizoriski piemēro kopš 2018. gada 31. decembra.

2018. gadā kopējais tirdzniecības apjoms starp ES, kā arī Fidži un Papua-Jaungvineju samazinājās par 9 %. Abās Klusā okeāna valstīs gan joprojām attiecībā uz ES bija vērojams tirdzniecības pārpalikums 700 miljonu EUR apmērā.

ES cukura importa apjoms no Fidži turpināja samazināties, tāpat tas notika vairākās ĀKK valstīs. Palmu eļļas (pārliecinoši galvenā lauksaimniecības pārtikas eksporta prece uz ES) eksporta apjoms no Papua-Jaungvinejas uz ES samazinājās par 16 %.

Līdz šim saistībā ar Klusā okeāna valstu eksportu uz ES nav panākta vērā ņemama dažādošana.

Nolīgumam var pievienoties citas Klusā okeāna salu valstis. Samoa pievienojās 2018. gadā, un pašreiz tiek īstenotas Zālamana Salu un Tongas pievienošanās procedūras.

7. TIRDZNICĪBA UN ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA: AKTUALIZĒTA INFORMĀCIJA PAR JAUNĀKAJEM ĪSTENOTAJIEM PASĀKUMIEM

Kopš 2018. gada ziņojuma publicēšanas Komisija ir turpinājusi būtiski pastiprināt centienus un darbības, lai īstenotu ES tirdzniecības nolīgumu tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļas un tādējādi rīkotos saskaņā ar tās [2018. gada februāra 15 punktu rīcības plānu](#). Plāna vispārējais mērķis ir nodrošināt tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļu efektīvāku un uzstājīgāku īstenošanu un izpildes panākšanu. Līdz ar plāna izvērsanu sāk parādīties rezultāti. Turpmāk norādītas galvenās iniciatīvas saskaņā ar plāna četrām plašajām darbības jomām.

1. Strādāt kopā (ar dalībvalstīm, Eiropas Parlamentu un starptautiskām organizācijām)

Komisija pastiprināja sadarbību ar dalībvalstīm. Īpašā ekspertu grupa tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības jautājumos tikās četras reizes 2018. gadā. Šīs tikšanās papildināja ES delegāciju un dalībvalstu vēstniecību darbu partnervalstīs. Tas palīdzēja sekmēt sinerģijas ar dalībvalstīm saistībā ar konkrētām īstenošanas darbībām, piemēram, partnerību ar Zviedriju, lai palīdzētu Ekvadorai īstenot tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības saistības.

Komisija turpināja sadarboties ar Eiropas Parlamentu, tostarp, izmantojot uzraudzības grupas, iekļaujot apspriežamos jautājumus Starptautiskās tirdzniecības komitejas darba kārtībā, sniedzot tehniskos ziņojumus un uzturot individuālus kontaktus. Cita starpā šie kontakti palīdzēja nodrošināt informāciju Eiropas Parlamenta deputātu apmeklējumam Japānā 2018. gada septembrī.

Komisija stiprināja sadarbību ar starptautiskajām organizācijām. Komisija un Starptautiskā Darba organizācija (SDO) ir guvusi panākumus virzībā uz stratēģiskāku un elastīgāku sadarbību, jo īpaši 2018. gada beigās parakstot “jumta” projektu “*Trade for Decent Work*” (“Tirdzniecība pienācīgas kvalitātes nodarbinātībai”). Ar šo projektu atbalstīs darbības, kuru mērķis ir uzlabot SDO pamatkonvenciju piemērošanu ES tirdzniecības partnervalstīs. Komisija arī turpināja pastāvīgo sadarbību ar SDO vairākās partnervalstīs. Saistībā ar vidi Komisija ir sadarbojusies ar tirdzniecības partnervalstīm starptautisko vides nolīgumu ietvaros

un ir atbalstījusi to īstenošanu, tostarp izmantojot īpašu sadarbības nolīgumu ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Vides programmu.

2. *Dot iespēju pilsoniskajai sabiedrībai, tostarp sociālajiem partneriem, piedalīties īstenošanā*

Komisija un katra no ES vietējām konsultantu grupām, kas izveidotas saskaņā ar tirdzniecības nolīgumiem, kuros ir tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļa, visu gadu organizēja regulāras sanāksmes, kurās informēja pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus par progresu un problēmjautājumiem tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības īstenošanā un uzzināja viņu uzskatus un viedokļus.

Komisija mobilizēja 3 miljonus EUR ar jaunu projektu “*Support to civil society participation in the implementation of EU trade agreements*” (“Atbalsts pilsoniskās sabiedrības dalībai ES tirdzniecības nolīgumu īstenošanā”), kas finansēts ar Partnerības instrumentu. Kopš 2018. gada novembra projekta ietvaros tiek sniegts loģistiskais nodrošinājums un tehniskais atbalsts vietējām konsultantu grupām ES un dažās tirdzniecības partnervalstīs³⁹. Šis projekts arī sekmē kopīgas diskusijas, kas tiek organizētas kā ikgadēji darbsemināri par tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības jautājumiem.

Komisija arī uzrunāja pilsonisko sabiedrību valstīs, kuras aptver ekonomisko partnerattiecību nolīgumi (EPN), lai veidotu izpratni par nolīgumiem un sekmētu līdzdalību un diskusiju. 2018. gada novembrī nevalstiskie dalībnieki no ES un SADC EPN valstīm organizēja otro pilsoniskās sabiedrības dialoga sanākumi Namībijā. 2019. gada aprīlī Kotdivuārā vietējā mērogā izveidotā pilsoniskās sabiedrības padomdevēja struktūra tikās ar abām nolīguma pusēm. Notika arī diskusijas ar Komisiju, kā arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, lai izpētītu iespēju veidot pilsoniskās sabiedrības platformu, kas aptvertu gan Kotdivuāras, gan Eiropas pilsonisko sabiedrību.

Darījumu aprindu līdzdalības palielināšana tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļu īstenošanā ir vēl viens svarīgs mērķis. Lai veicinātu un atbalstītu uzņēmumu sociālās atbildības / atbildīgas darījumdarbības ieviešanu, Komisija un Eiropas Ārējās darbības dienests sāka 9 miljonu EUR vērtu programmu ar SDO, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju (ESAO) un ANO Augstā cilvēktiesību komisāra biroju (*OHCHR*) ar **Partnerības instrumenta**⁴⁰ starpniecību. Šī programma finansēs informatīvus un spēju veidošanas pasākumus Latīņamerikā — līdzīgi pasākumi jau notiek Āzijā. Saistībā ar šo tematu Komisija organizēja arī reģionālu pasākumu Gvatemalā; tajā piedalījās SDO, ESAO un vairākas reģiona ieinteresētās personas.

3. *Panākt rezultātus*

Komisija izstrādāja (pirmsīstenošanai un īstenošanai) tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības prioritāros tematus katrai partnervalstij, lai mērķtiecīgi virzītu ieguldīto darbu. Par šīm prioritātēm tika informētas dalībvalstis (ar ekspertu grupas tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības jautājumos starpniecību) un pilsoniskā sabiedrība (ar vietējo konsultantu grupu starpniecību). Šis process norisinās joprojām.

Komisija pastiprināja pārraudzību un analīzi saistībā ar tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības saistību izpildi dažās tirdzniecības partnervalstīs, jo īpaši Peru un Dienvidkorejā. Peru gadījumā Komisija cieši sadarbojās ar publiskajām iestādēm un pilsoniskās sabiedrības

³⁹ Pašreiz Centrālamerika, Kolumbija, Ekvadora un Peru, *Cariforum* valstis, Gruzija, Moldova, SADC valstis un Ukraina.

⁴⁰ https://ec.europa.eu/fpi/what-we-do/partnership-instrument-advancing-eus-core-interests_en

pārstāvjiem, tostarp faktu konstatēšanas brauciena laikā uz Limu 2018. gada oktobrī. ES un Peru panāca vienošanos par to, kā risināt problemātiskos jautājumus, kuri atspoguļoti Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības apakškomitejas 2018. gada decembra sanāksmes protokolā⁴¹. Dienvidkorejas gadījumā 2018. gada decembrī Komisija pieprasīja oficiālas konsultācijas saskaņā ar Nolīguma tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības strīdu izšķiršanas mehānismu, pamatojoties uz ilgstošajām ES bažām par Dienvidkorejas nespēju izpildīt saistības atbilstīgi brīvās tirdzniecības nolīgumam par daudzpusējiem darba standartiem un nolīgumiem (plašāku informāciju sk. 10.1. sadaļā).

Komisija stiprināja centienus atbalstīt partnervalstis tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības saistību izpildes agrīnajos posmos. Šie centieni ietvēra tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības īstenošanas rokasgrāmatas Ekvadorai izstrādi partnerībā ar Zviedrijas Valsts tirdzniecības padomi. Vjetnamā un Singapūrā uzmanība tika veltīta darba pamatprincipu ievērošanai, gan izmantojot reformas nodarbinātības jomā, gan ratificējot SDO pamatkonvencijas. Vjetnama neseno ratificēja SDO Konvenciju Nr. 98 un norādīja, ka tā pieņems jaunu darba kodeksu, ietverot darba pamatprincipus. Meksika 2018. gada septembrī ratificēja SDO Konvenciju Nr. 98 par tiesībām uz apvienošanās organizācijās un kolektīvo līgumu slēgšanu, tādējādi izpildot vienu no saistībām turpmākā ES un Meksikas tirdzniecības nolīguma tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļā. Citi pasākumi bija vērsti uz valdības iestāžu, kā arī pilsoniskās sabiedrības iestāžu institucionālās struktūras sagatavošanu.

Lai mobilizētu resursus tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības saistību īstenošanai un veicinātu papildināmību un sinerģijas, Komisija sāka veidot visu atbilstošo projektu uzskaiti, sazinoties ar dalībvalstīm ES galvaspilsētās un to vēstniecībām partnervalstīs.

Komisija 2019. gada 23. janvārī pēc ieteikuma par tirdzniecību un klimatu pieņemšanas *CETA* kontekstā organizēja tirdzniecības un klimata darbsemināru, kurā piedalījās pilsoniskā sabiedrība un uzņēmēji, lai apspriestu tirdzniecības un klimata saikni un noteiktu iespējamās turpmākās iniciatīvas saistībā ar šo tematu.

Komisija veiksmīgi ieviesa uzlabotus tirdzniecības un klimata noteikumus (tostarp saistības īstenot Parīzes nolīgumu, kā arī sadarbību un kopīgas darbības attiecībā uz izvīzītajiem mērķiem Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējā konvencijā par klimata pārmaiņām (*UNFCCC*)) tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļās nolīgumos, kuri noslēgti ar Meksiku, Vjetnamu, Japānu un Singapūru. Līdzīgi noteikumi ir iekļauti pašreiz notiekošajās sarunās.

ES īstenoja aprites ekonomikas informatīvus pasākumus Čīlei, Kolumbijai, Japānai, Meksikai, Marokai, Peru un Singapūrai ar mērķi veicināt videi draudzīgus uzņēmumus un investīciju partnerību un apmainīties ar zināšanām par politiku un paraugpraksi, kas saistīta ar aprites ekonomiku. Šie pasākumi ir veicinājuši īpašu aprites ekonomikas noteikumu iekļaušanu modernizētajā nolīgumā ar Meksiku. Turklāt tikuši finansēti divi tādi reģionālie projekti par plastmasu, kas vērsti uz Dienvidaustrumāzijas un Latīņamerikas valstīm.

4. Pārredzamība un komunikācija

Komisija turpina uzlabot savas tīmekļa lapas par tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību, lai nodrošinātu vieglāku piekļuvi attiecīgajai informācijai. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja īsteno līdzīgu pasākumu attiecībā uz vietējo konsultantu grupu darbu.

Pēc tam, kad pilsoniskās sabiedrības organizācijas 2017. gada oktobrī iesniedza dokumentu, kurā paustas bažas par Peru nespēju pildīt tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības saistības,

⁴¹ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/february/tradoc_157701.pdf

Komisija organizēja tehniskas sanāksmes ar Peru varas iestādēm un pilsoniskās sabiedrības ieinteresētajām personām. Iesniegtajā dokumentā izvirzītie jautājumi tika iekļauti arī 2018. gada decembra Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības apakškomitejas sanāksmes diskusijās. Komisija 2019. gada martā informēja pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas iesniedza dokumentu, par rezultātiem saistībā ar plašāku sadarbību ar Peru varas iestādēm attiecīgo problemātisko jautājumu jomā.

8. LAUKSAIMNIECĪBAS PĀRTIKAS TIRDZNIECĪBA SASKAŅĀ AR ES TIRDZNIECĪBAS NOLĪGUMIEM: AKTUALIZĒTA INFORMĀCIJA PAR JAUNĀKAJĀM NORISĒM

Tirdzniecības plūsmu pārmaiņas

2018. gadā lauksaimniecības pārtikas tirdzniecības apjoms ES preferenciālas tirdzniecības nolīgumu ietvaros turpināja augt, turpretim ES kopējais lauksaimniecības pārtikas tirdzniecības apjoms ar pārējo pasauli nedaudz samazinājās. ES lauksaimniecības pārtikas produktu eksporta apjoms preferenciālas tirdzniecības nolīgumu ietvaros pieauga par 2,2 % (par 1 miljardu EUR) un sekmēja ES lauksaimniecības pārtikas eksporta panākumus. ES lauksaimniecības pārtikas importa apjoms nedaudz saruka, t. i., par 0,6 %.

Pārskata perioda laikā ES lauksaimniecības pārtikas tirdzniecības apjoms ar preferenciālas tirdzniecības partnervalstīm veidoja 30 % no kopējā ES lauksaimniecības pārtikas eksporta apjoma un 40 % no kopējā ES lauksaimniecības pārtikas importa apjoma. Ar pārpalikumu 11 miljardu EUR apmērā “pirmās paaudzes” tirdzniecības nolīgumi nodrošināja vairāk nekā pusi no pieaugošā kopējā ES lauksaimniecības pārtikas tirdzniecības pārpalikuma ar pārējo pasauli. ES eksporta pieaugumu visvairāk veicināja stiprie alkoholiskie dzērieni, vīns, makaronu izstrādājumi un mīklas izstrādājumi. Vienlaikus samazinājās kviešu, negraudzētu kafijas pupiņu un cukura importa apjoms.

Eksporta pieaugums bija īpaši liels partnervalstīs ar “otrās paaudzes” tirdzniecības nolīgumiem (+ 5 %) un padziļinātās un visaptverošās brīvās tirdzniecības zonās (+ 11 %). Pirmā pilnā īstenošanas gada laikā *CETA* sekmēja eksporta apjoma pieaugumu uz Kanādu par 4 % (jo īpaši augsts rādītājs bija vērojams attiecībā uz citrusaugļiem, sieru un šokolādi).

ES lauksaimniecības pārtikas eksporta trīs galvenie mērķi preferenciālās tirdzniecības partnervalstu vidū bija Šveice, Norvēģija un Kanāda, 2018. gadā veidojot 12 % no lauksaimniecības pārtikas eksporta apjoma. Aptuveni 47 % no eksporta apjoma bija pārtikas izstrādājumi, piemēram, šokolāde, maisījumi zīdaiņiem, makaronu izstrādājumi (22 %), pārstrādāta pārtika, piemēram, siers un vīns (15 %) un citi dzērieni (9 %).

Francijas konditoreja veiksmīgi eksportē produkciju uz Kanādu

La Confiserie du Roy René ir franču konditoreja, kas specializējusies *calissons*, saldumu, kas gatavoti no cukurotiem augļiem un mandelēm, ražošanā (konditoreja pastāv kopš 1920. gada). Uzņēmums 2014. gadā pieņēma internacionalizācijas stratēģiju un gūst labumu, izmantojot ES tirdzniecības nolīgumus ar partneriem visā pasaulē.

Kopš 2015. gada uzņēmums jau ir dubultojis savu apgrozījumu no eksporta, kas tagad veido vairāk nekā 9 % no tā kopējā apgrozījuma.

ES tirdzniecības nolīguma ar Kanādu ratifikācija ļauj konditorejai tirdzniecības tarifu samazinājuma rezultātā piedāvāt savu produkciju (*calissons*) par konkurētspējīgākām cenām.

Trīs galvenās lauksaimniecības pārtikas importa izcelsmes valstis preferenciālās tirdzniecības partnervalstu vidū bija Ukraina, Šveice un Turcija; šīs valstis nodrošināja 13 % no kopējā ES lauksaimniecības pārtikas importa apjoma. Primārie produkti veidoja lielāko daļu no ES lauksaimniecības pārtikas importa apjoma (aptuveni 63 %); tie bija galvenokārt tropu augļi (18 %), svaigi un kaltēti augļi (13 %) un negrauzdētas kafijas pupiņas (5,6 %).

ES tirdzniecības nolīgumi ietver noteikumus par jutīgu produktu, piemēram, liellopu gaļas, mājputnu produktu vai cukura, ražotāju aizsardzību ES. Šādi produkti tiek pilnīgi izslēgti no preferenciālās tirdzniecības, vai arī, ja tie ir daļēji izslēgti, uz tiem attiecas rūpīgi pielāgotas tarifa kvotas. Jūtīgiem produktiem, kas ir augļi un dārzeņi, piemēro ieviešanas cenas sistēmu laikā, kad ES ir ražas laika augstākais punkts.

Lai gan ES tirdzniecības nolīgumus sarunu laikā bieži vērtē kritiski, tie piedāvā lielu potenciālu ES lauksaimniecības produktu eksportam. Piemēram, Japāna un Dienvidkoreja ir attiecīgi otrais un trešais lielākais ES cūkgaļas eksporta tirgus, un tiem ir būtisks izaugsmes potenciāls. Šie tirgi veido 42 % no kopējā ES cūkgaļas eksporta apjoma. Kopš tirdzniecības nolīguma īstenošanas eksporta apjoms uz Dienvidkoreju turpina pieaugt, 2018. gadā bija vērojams papildu 12% pieaugums, lai gan Āfrikas cūku mēra uzliesmojumu dēļ tika aizliegts eksports no trim ES dalībvalstīm.

Tirdzniecības nolīgumi joprojām labvēlīgi ietekmē jutīgu lauksaimniecības produktu eksportu no ES. Piemēram, 2018. gadā ES eksportēja gandrīz 162 000 tonnu liellopu gaļas uz preferenciālās tirdzniecības partnervalstīm; tas salīdzinājumā ar 2017. gadu ir pieaugums par 20 %. Preferenciālās tirdzniecības partnervalstis uzņem divas trešdaļas no kopējā ES liellopu gaļas eksporta apjoma; galvenās partnervalstis ir Turcija, Bosnija un Hercegovina, Izraēla un Šveice. Tas liecina, ka tad, ja tirdzniecību nekavē netaisnīgi un nepamatoti sanitārie pasākumi vai pārmērīgi augsti ieviešanas nodokļi, svarīgos eksporta tirgos Eiropas liellopu gaļa tiek novērtēta.

Arī Eiropas cukura ražotāju darbība 2018. gadā bija sekmīga; cukura eksporta apjoms sasniedza vairāk nekā 3 miljonus tonnu (par 48 % vairāk salīdzinājumā ar 2017. gadu), tas ir rekordaugsts līmenis laikposmā kopš 2014. gada. Lai gan sniegumu ES cukura eksporta jomā ievērojami sekmēja ES cukura režīma reformas pabeigšana, šo rezultātu veicināja arī divpusējie tirdzniecības nolīgumi. Piemēram, Ēģipte bija ES cukura galvenais eksporta tirgus 2018. gadā. Valsts importēja vairāk nekā 500 000 tonnu Eiropas cukura par nulles nodokli, pateicoties pašreizējam ES un Ēģiptes tirdzniecības nolīgumam⁴².

Japānas gadījumā ES lauksaimniecības pārtikas eksporta apjoms pieauga jau 2018. gadā (piemēram, mājputnu gaļas eksporta apjoms pieauga par 78 %), daļēji pateicoties paātrinātajai sadarbībai ar mērķi atrisināt vairākus jautājumus saistībā ar sanitārajiem un fitosanitārajiem pasākumiem. Nodokļi par cūkgaļu un liellopu gaļu laika gaitā tiks pilnīgi likvidēti vai būtiski samazināti⁴³.

⁴² Preferenciālās tirdzniecības nolīguma neesības dēļ Ēģipte piemēro 20 % tarifu jēlcukuram.

⁴³ Sk. ES un Japānas EPN faktu lapu "Meat Products" ("Gaļas produkti") <https://www.eubusinessinJapan.eu/sites/default/files/meat-factsheet.pdf>

Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes

2018. gadā tika panākts progress saistībā ar ES ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību dažās partnervalstīs, piemēram, reģistrējot “Prosciutto di Carpegna” Kanādā. Meksika piekrita aizsargāt 340 ES ģeogrāfiskās izcelsmes norādes, kas iekļautas modernizētajā nolīgumā. 2019. gada sākumā Singapūra izdeva jaunu likumu par ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm, kas sniedza iespēju ES tiesību subjektiem iesniegt pieteikumus pirms nolīguma stāšanās spēkā.

Komisija sāka pētījumu par ES ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu eksporta vērtību. Šis pētījums aktualizēs 2013. gada **pētījumu**⁴⁴, kurā konstatēja, ka tolaik 20 % no Eiropas produktiem ar ģeogrāfiskās izcelsmes norādi eksportēja ārpus ES, nodrošinot aptuveni 11,5 miljardu EUR lielu vērtību gadā.

Sanitārie un fitosanitārie pasākumi

Sanitārie un fitosanitārie pasākumi turpina radīt būtiskus šķēršļus ES lauksaimniecības pārtikas eksportam, un tirdzniecības nolīgumi ir svarīgi instrumenti šo šķēršļu novēršanai. Dažreiz progresu var panākt jau sarunu laikā, jo tirdzniecības partnervalstis gūst labāku izpratni par attiecīgajām sistēmām. To vislabāk atspoguļo Meksikas apstiprinājums eksportēt augļus no dažām ES dalībvalstīm bez priekšmuitojuma prasībām⁴⁵. Progress tika panākts arī saistībā ar tādu Japānas valsts mēroga aizliegumu importēt mājputnu produktus, ko tā bija piemērojusi vairākām ES dalībvalstīm, reaģējot uz putnu gripas uzliesmojumiem. Japāna beidzot atcēla aizliegumu importēt mājputnu produktus no 27 dalībvalstīm. Turklāt Vjetnama atļāva importēt liellopu gaļu no vēl divām ES dalībvalstīm.

Tomēr joprojām pastāv vairāki problemātiski jautājumi. Dienvidkorejas tirgus joprojām ir slēgts Eiropas liellopu gaļai, un 2018. gadā tika panākts neliels progress saistībā ar ES dalībvalstu pieteikumu izskatīšanu; daži no tiem tiek izskatīti kopš 2014. gada. Līdzīga situācija ir vērojama ar dažām citām ES tirdzniecības partnervalstīm, piemēram, Kolumbiju un Peru. ES izmanto ikvienu iespēju aktualizēt jautājumu par to, ka Eiropas liellopu gaļai tiek nepamatoti liegta piekļuve tirgum.

Vēl viens svarīgs jautājums ir šāds: vairākas tirdzniecības partnervalstis joprojām neatzīst reģionalizācijas principu un ES reģionalizācijas pasākumu principu. Tas būtu svarīgi, lai ļautu Eiropas lauksaimniekiem pilnā apjomā izmantot ES tirdzniecības nolīgumu priekšrocības, jo īpaši Eiropas mājputnu gaļas un cūkgaļas nozarē. Turklāt, reaģējot uz Āfrikas cūku mēra uzliesmojumu Beļģijas mežacūku vidū 2018. gadā, 16 valstis, tostarp Japāna, Dienvidkoreja un Meksika, piemēroja valsts līmeņa importa aizliegumus, kas skāra vairākas citas ES dalībvalstis. ES pieprasīja, lai šīs valstis atceltu ierobežojumus, kas ir pretrunā starptautiskajiem standartiem un principiem.

ES ir pārliecinoši lielākā cūkgaļas eksportētāja pasaulē. Tomēr Āfrikas cūku mēra izplatība mežacūku un mājas cūku vidū dažās ES dalībvalstīs spēcīgi ietekmēja ES cūku audzētājus, jo daudzas tirdzniecības partnervalstis piemēroja valsts līmeņa aizliegumus skartajām ES dalībvalstīm. Šie tirdzniecības ierobežojumi neatbilst PTO noteikumiem, nav pamatoti no riska viedokļa un nav nepieciešami, jo ES kontroles pasākumi efektīvi novērš slimības pārvešanu tirdzniecības ceļā. Līdz šim skartās ES dalībvalstis veido aptuveni 18 % no ES cūkgaļas eksporta apjoma pirms uzliesmojumiem, un ir bijis iespējams saņemt kompensāciju.

⁴⁴ https://ec.europa.eu/agriculture/newsroom/106_en

⁴⁵ Priekšmuitojums attiecas uz dažu tirdzniecības partnervalstu prasību norīkot savus inspektoros eksportētājvalstī, lai tie pārbaudītu sūtījumu pirms nosūtīšanas. Izmaksu segšana parasti tiek pieprasīta eksportētājam, tādēļ tirdzniecība bieži ir nerentabla. Modernizētajā nolīgumā Meksika apņēmas vairs nepieprasīt priekšmuitojumu attiecībā uz ES sūtījumiem.

Tomēr uzliesmojumus lielajās cukgaļas ražošanas ES dalībvalstīs būtu grūti kompensēt, ja nozīmīgāko tirdzniecības partnervalstu importa politika netiktu mainīta.

Dzīvnieku labturība

Komisija 2018. gadā pieņēma [ziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei](#) par starptautisko dzīvnieku labturības pasākumu ietekmi uz Eiropas lauksaimniecības dzīvnieku audzētājiem globalizētā pasaulē⁴⁶. Ziņojums sniedz pārskatu par Komisijas sadarbību ar mērķi veicināt dzīvnieku labturību starptautiskā mērogā. Tajā tika secināts, ka ES dzīvnieku labturības standartu popularizēšana pasaulē palīdz virzīties uz ilglaicīgo mērķi pasaulē uzlabot dzīvnieku labturību un vienlaikus mazināt negodīgu tirdzniecības praksi. Ziņojums apstiprināja dzīvnieku labturības jomā īstenotās starptautiskās sadarbības svarīgo nozīmi, tostarp preferenciālās tirdzniecības nolīgumu kontekstā.

Lauksaimniecības pārtikas produktu popularizēšana

Lai palīdzētu ES uzņēmumiem pilnvērtīgi izmantot eksporta iespējas ES tirdzniecības nolīgumu ietvaros lauksaimniecības pārtikas nozarē, no ES budžeta tika piešķirti 179 miljoni EUR ES produktu popularizēšanai, tostarp Kanādā, Kolumbijā, Meksikā un Dienvidkorejā. Programmas aptver plašu jautājumu klāstu — no vispārējām veselīgas ēšanas ieradumu kampaņām līdz specifiskām tirgus nozarēm. Popularizēšanas pasākumi ietver arī semināru organizēšanu (piemēram, Dienvidkorejā), lai popularizētu ES augstos sanitāros un fitosanitāros standartus, ģeogrāfiskās izcelsmes norādes vai bioloģisko lauksaimniecību.

Darbvietas un lauksaimniecības pārtikas tirdzniecība

Komisija lauksaimniecības ekonomikas modelēšanas datu portālā (*DataM*) publicēja [interaktīvu rīku](#)⁴⁷, ar ko aprēķina to darbvietu skaitu, kuras radījusi lauksaimniecības pārtikas tirdzniecība ES. Šis rīks ir atvērts sabiedrībai un palīdzēs noteikt saikni starp lauksaimniecības pārtikas eksportu un darbvietām dažādajos ekonomikas sektoros.

9. DARBS SPECIFISKĀS JOMĀS

9.1. Mazie un vidējie uzņēmumi (MVU)

Lai gan Komisijai nav pieejami precīzi statistikas dati par MVU līdzdalību ES tirdzniecībā⁴⁸, pētījumi liecina, ka to nozīme starptautiskajā tirdzniecībā pieaug. Saskaņā ar datiem, kas iegūti [apsekojumā](#), kuru [2016. gadā veica Tirdzniecības ĢD galvenais ekonomists](#)⁴⁹, MVU veidoja aptuveni 30 % ES preču eksporta apjoma uz pārējo pasauli, un 86 % no visiem ES eksportētājiem bija MVU⁵⁰. Laikposmā no 2012. gada līdz 2016. gadam MVU eksporta vērtība pieauga par gandrīz 20%, proti, nedaudz straujāk nekā kopējā vērtība, ko MVU nodrošināja ES ekonomikai. 2016. gadā 80 % no visa importa apjoma ES no valstīm, kas nav ES dalībvalstis, nodrošināja MVU, veidojot 38 % no ES importa kopējās vērtības.

⁴⁶ COM(2018) 42 final, 26.1.2018.

⁴⁷ <https://data.jrc.ec.europa.eu/collection/datam>

⁴⁸ ES dalībvalstīm nav pienākuma sniegt datus par importu un eksportu atbilstīgi uzņēmuma lielumam.

⁴⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_in_goods_by_enterprise_size

⁵⁰ Citos avotos attiecībā uz MVU minēti lielāki skaitļi, jo *Eurostat* statistikas datus iekļauta “nezināma” lieluma uzņēmumu kategorija. Tirdzniecības ĢD galvenā ekonomista ziņojumā lēsts, ka vismaz 619 000 MVU 2012. gadā eksportēja ārpus ES (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/april/tradoc_153348.pdf).

Izmaksas, kas saistītas ar ienākšanu jaunos tirgos, MVU ietekmē smagāk nekā lielākus uzņēmumus. Piemēram, tirdzniecības un ieguldījumu šķēršļu pārvarēšana nav viegla nevienam uzņēmumam, taču MVU tā var radīt nepārvaramas problēmas. ES tirdzniecības politika atbilst MVU īpašajām vajadzībām, jo īpaši attiecībā uz pārredzamības palielināšanu un ērtāk lietojamas un pieejamākas informācijas nodrošināšanu tirdzniecības nolīgumos.

Lai izveidotu MVU draudzīgāku tirdzniecības vidi, Komisija izstrādā norādījumus, kuros izskaidro tirdzniecības nolīgumu darbību, piemēram, saistībā ar

- izcelsmes noteikumiem,
- publisko iepirkumu,
- intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību,
- starptautisko standartu pieņemšanu,
- profesionālās kvalifikācijas atzīšanu,
- vīzu režīma atvieglošanu.

Starptautiskās tirdzniecības vienots noteikumu kopums būtu labākais risinājums vienlīdzīgu konkurences apstākļu radīšanai MVU, taču daudzpusējo centienu virzība notiek ļoti lēni. Tādējādi tirdzniecības nolīgumi ir nozīmīgs rīks, kas palīdz MVU iesaistīties starptautiskajā tirdzniecībā.

Kopš paziņojuma “**Tirdzniecība visiem**” ES ir iekļāvusi MVU noteikumus visos jaunajos tirdzniecības nolīgumos un ierosina iekļaut īpašu MVU nodaļu, lai nodrošinātu visa nolīguma labāku darbību MVU vajadzībām. Šī nodaļa parasti ietver ES un partnervalstu saistības sniegt informāciju par attiecīgā tirdzniecības nolīguma saturu specializētā tīmekļa vietnē, kurā atrodas datubāze, kur var veikt meklēšanu ar tarifa kodu un kur ietverta informācija par tarifiem, importa prasībām, izcelsmes noteikumiem utt. Turklāt nodaļa paredz MVU kontaktpunktu katrā pusē, lai sekmētu divpusēju sadarbību valdības līmenī un sadarbību ar komitejām, kā paredzēts nolīgumā, nodrošinot, ka MVU vajadzībām tiek pievērsta atbilstoša uzmanība. Turklāt Komisija apspriež vienkāršotus un līdzīgus noteikumus jaunos tirdzniecības nolīgumos un modernizācijas procesā esošos nolīgumos, piemēram, izcelsmes noteikumu jomā.

ES un Japānas ekonomisko partnerattiecību nolīgums ir pirmais nolīgums, kurā iekļauta īpaša **MVU nodaļa**⁵¹. Sarunas par MVU nodaļām tehniskā līmenī 2018. gadā tika noslēgtas arī ar Meksiku un *Mercosur*. Sarunas pašreiz notiek ar Indonēziju, Austrāliju, Jaunzēlandi, Čīli un Tunisiju. Lai gan *CETA* nav iekļauta atsevišķa nodaļa par MVU, 2018. gada 26. septembrī ES un Kanāda panāca vienošanos par īpašu “**MVU ieteikumu**”⁵². Tas paredz, ka abas puses sniedz informāciju par piekļuvi tirgum un izveido MVU kontaktpunktus.

Komisija, ES dalībvalstis un uzņēmumu asociācijas turpina strādāt, lai veidotu izpratni par ES tirdzniecības nolīgumu piedāvātajām iespējām. Komisija savā **tīmekļa vietnē** sniedz informāciju par preferenciālās tirdzniecības nolīgumiem. Viens nesens piemērs ir MVU veltīta tīmekļa lapa par **ES un Japānas ekonomisko partnerattiecību nolīgumu**⁵³. Saskaņā ar savām saistībām, kas noteiktas MVU nodaļā, Japānas Ārlietu ministrija arī publicējusi informāciju savā **tīmekļa vietnē**. Turklāt ES **tirgus piekļuves datubāze**⁵⁴ sniedz informāciju

⁵¹ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/august/tradoc_157228.pdf#page=503

⁵² http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/september/tradoc_157417.pdf

⁵³ <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/eu-japan-economic-partnership-agreement/>

⁵⁴ <https://madb.europa.eu/madb/>

MVU, kas vēlas eksportēt no ES, bet [Tirdzniecības palīdzības dienests](#)⁵⁵ sniedz informāciju, kura ir svarīga importētājiem ES. Komisija pašreiz izstrādā jaunu vienas pieturas aģentūras tīmekļa portālu, kuram būtu jānodrošina uzlaboti pakalpojumi MVU.

Vācijas ražotājs palielina eksporta apjomu visā pasaulē

ES un Dienvidāfrikas tirdzniecības nolīgums stājās spēkā 2000. gadā. Tas ļāvis nelielam tehnikas ražotājam Vācijas Švābijas reģionā izmantot jaunās eksporta iespējas, paaugstināt nodarbinātības līmeni un iepazīstināt ar tehnoloģisko inovāciju tirdzniecības partnervalstis.

AERO-LIFT eksportē vakuuma pacelājus uz Dienvidāfriku, sākot no sastāvdaļām un beidzot ar visām iekārtām. Tos izmanto, piemēram, rūpniecībā smagu kravu celšanai. Kopš tirdzniecības nolīguma noslēgšanas tikai viena produkta veida eksporta vērtība ir palielinājusies no 15 000 līdz 100 000 EUR. Vienlaikus uzņēmums gūst labumu no samazinātām muitas un administratīvajām izmaksām, kas veido aptuveni 5 % no produkta vērtības.

“Bez tirdzniecības nolīgumu mūsu Dienvidāfrikā nebūtu,” norāda Tobias Pauli [*Tobias Pauli*], *AERO-LIFT Vakuumtechnik GmbH* izpilddirektors; *AERO-LIFT Vakuumtechnik GmbH* ir mazs ģimenes uzņēmums no Binsdorfas, Švābijas.

9.2. Pakalpojumi

Pakalpojumu tirdzniecības atvēršana ir saistīta ar vietējos tiesību aktos ietverto kvantitatīvo un diskriminējošo ierobežojumu novēršanu. Šajā jomā īstenoto sarunu mērķis ir nodrošināt ES pakalpojumu sniedzējiem atļauju piedāvāt pakalpojumus ārvalstu tirgos un to, ka šie pakalpojumu sniedzēji netiek diskriminēti salīdzinājumā ar citiem uzņēmumiem, kas darbojas tajā pašā jomā.

Visi “jaunās paaudzes” tirdzniecības nolīgumi un nolīgumi par padziļinātu un visaptverošu brīvās tirdzniecības zonu ietver noteikumus par pakalpojumiem un tādējādi palīdz noteikt un nostiprināt tiesisko regulējumu, kas sekmē pakalpojumu nodrošināšanu, vienlaikus aizsargājot patērētājus. To nolīgumu vidū, kas noslēgti ar Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstīm, tikai ekonomisko partnerattiecību nolīgums (EPN) ar Karību jūras reģiona valstīm aptver pakalpojumus, bet citos EPN ir ietvertas pārskatīšanas klauzulas sarunām vēlākā posmā.

Ir panākts būtisks progress nolīgumos, par kuriem nesen notikušas sarunas (piemēram, nolīgumā ar Japānu un Meksiku), jo tajos iekļauti mūsdienām atbilstoši noteikumi par pakalpojumiem un digitālo tirdzniecību. Paredzams, ka nolīgumi, par kuriem pašreiz notiek sarunas (piemēram, nolīgums ar Austrāliju un Jaunzēlandi), tiks sagatavoti, pamatojoties uz šiem vērienīgajiem noteikumiem.

ES un Japānas ekonomisko partnerattiecību nolīgums ietver visaptverošas saistības attiecībā uz pakalpojumiem un ieguldījumiem, pamatojoties uz pilnīgu negatīvo sarakstu (t. i., puses norādīja tikai tādas nozares, kuras tās pilnīgi izslēdz vai kurām piemēro ierobežojumus). Nolīgums ietver arī svarīgus regulatīvos noteikumus, kas ir stingrāki nekā Pasaules Tirdzniecības organizācijas Vispārējā vienošanās par pakalpojumu tirdzniecību (*GATS*). Šie papildu uzlabojumi palīdzēs ES uzņēmumiem, kuri vēlas ienākt Japānas tirgū, kā arī tiem, kas Japānas tirgū jau darbojas, ātri iegūt nepieciešamās licences vai atļaujas. Turklāt nolīgums ar

⁵⁵ <https://trade.ec.europa.eu/tradehelp/>

Japānu piedāvā sistēmu ciešākai regulatīvajai sadarbībai finanšu pakalpojumu jomā un nodrošinājis vienošanos starp ES un Japānu par fizisku personu pārvietošanos darījumdarbības mērķiem.

Vēl viens spilgts ar nozari saistīts piemērs ir mūsdienu tirdzniecības nolīgumos iekļautā digitālās tirdzniecības nodaļa. Digitālās tirdzniecības jautājumiem jau bijusi pievērsta uzmanība agrākos nolīgumos, taču visaptverošāki noteikumi tika iekļauti ES un Kanādas nolīgumā (*CETA*), kā arī turpmāki uzlabojumi tika veikti ES un Japānas ekonomisko partnerattiecību nolīgumā. Nesen noslēgtās sarunas ar Meksiku paredz kārtību, kas attiecas uz visām nolīgumā ietvertajām nozarēm, ļauj risināt digitālās ekonomikas problēmas un ir nepieciešama preču un pakalpojumu tiešsaistes tirdzniecības veiksmīgai darbībai. Šajā nolīgumā iekļauti noteikumi, ar ko aizliedz piemērot muitas nodokļus elektroniskai pārsūtīšanai vai obligātu pirmkoda izpaušanu, kā arī uzticības veicināšanas noteikumi, piemēram, noteikumi par elektroniskajiem uzticamības pakalpojumiem, elektroniskajiem līgumiem, surogātpastu un patērētāju tiesību aizsardzību.

Nav viegli noteikt tirdzniecības nolīgumu ietekmi uz ES pakalpojumu tirdzniecību ar trešām valstīm, taču pieejamie dati liecina par ES pakalpojumu eksporta apjoma pieaugumu. Piemēram, laikposmā no 2016. gada līdz 2017. gadam pakalpojumu eksporta apjoms uz Dienvidkoreju un Čīli pieauga attiecīgi par 7 % un 17 %, bet eksporta apjoms uz Kanādu tajā pašā laikposmā pieauga par 7 %. Turklāt pakalpojumu tirdzniecības apjoms 2017. gadā sasniedza gandrīz 35 % no kopējās tirdzniecības vērtības starp ES un Kanādu, vairāk nekā 50 % starp ES un *Cariforum* un gandrīz 65 % starp ES un Panamu (vidējais ES un Centrālamerikas rādītājs bija aptuveni 30 %).

9.3. ES un Japānas ekonomisko partnerattiecību nolīgums — sagatavošanas darbs⁵⁶

ES un Japānas ekonomisko partnerattiecību nolīgums stājās spēkā 2019. gada 1. februārī. Lai sagatavotos šā svarīgā jaunā tirdzniecības nolīguma piemērošanai, Komisija 2018. gadā izstrādāja informācijas paketes, kas orientētas uz atsevišķām ES dalībvalstīm, uz darījumdarbību un sabiedrību kopumā, ietverot vispārēju aprakstu par nolīguma saturu, pielāgotas infografikas katrai ES dalībvalstij un vairākus vadlīniju dokumentus par muitas jautājumiem un iznākumu lauksaimniecības jomā. ES [tirgus piekļuves datubāzē](#) ir iekļauta praktiska informācija, kas īpaši attiecas uz MVU. Komisija piedalījās daudzos izpratnes veidošanas pasākumos, lai atbalstītu ES dalībvalstis to komunikācijas pasākumos.

Turklāt [ES un Japānas Rūpniecības sadarbības centrs⁵⁷](#) (ES un Japānas līdzfinansēta platforma) ir izveidojis [palīdzības dienestu nolīguma īstenošanas atbalstam](#). Palīdzības dienests ir praktisks rīks, kas īpaši orientēts uz MVU. Tas saņem atsevišķus jautājumus par nolīgumu un piedāvā MVU piekļuvi vairākiem papildu informācijas avotiem un citiem bezmaksas pakalpojumiem. Centrs organizē apmācības tīmekļseminārus par konkrētu tematu un arī regulāri publicē nozaru informācijas pakas (faktu lapas) ar informāciju par izmaiņām un eksporta iespējām, kuras nodrošina ES un Japānas ekonomisko partnerattiecību nolīgums. Palīdzības dienests ir cieši saistīts ar citām centra darbībām, piemēram, publiskā iepirkuma palīdzības dienestu vai intelektuālā īpašuma palīdzības dienestu.

⁵⁶ Sk. sadaļu, kas veltīta [ES un Japānas ekonomisko partnerattiecību nolīgumam](#), Komisijas tīmekļa vietnē.

⁵⁷ <https://www.eu-japan.eu/>

Pirms nolīguma stāšanās spēkā ES un Japāna sadarbojās ar mērķi pabeigt tādas administratīvās struktūras izveidi, kas bija nepieciešama tā īstenošanai. Tas ietvēra

- informācijas apmaiņu par tarifa kvotu pārvaldības sākotnējo procedūru,
- apstiprinājuma procedūras vairākiem vīndarības prakses gadījumiem, lai atvieglotu ES vīna importu,
- dažus tehniskos aspektus par muitas prasībām attiecībā uz tarifa preferenču piešķiršanu (piemēram, konfidencialās komerciālās informācijas apstrādi),
- valdības struktūru izveidi tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļas īstenošanai,
- tādu procesuālo un citu noteikumu izstrādi, kas nepieciešami apvienoto komiteju darbībai, kā arī nolīguma strīdu izšķiršanas sistēmas izstrādi.

Turpinās darbs attiecībā uz dažiem no iepriekš minētajiem aspektiem, kā arī citiem svarīgiem jautājumiem ar mērķi stiprināt ES un Japānas ekonomiskās partnerattiecības.

Bord Bia, Īrijas Pārtikas padome (Īrija)

Bord Bia, Īrijas Pārtikas padome, ieguva dotāciju ES liellopu gaļas popularizēšanai; tas ir 3,7 miljonus EUR vērts projekts, no kura 80 % līdzfinansē ES⁵⁸. Laikposmā no 2017. gada līdz 2019. gadam *Bord Bia* piedalījās vairākās starptautiskās kampaņās, cenšoties Japānā uzsvērt to, ka ES ir augsti pārtikas nekaitīguma, kvalitātes un ilgtspējas standarti.

“Šīs ES kampaņas vadīšanas tiesību iegūšana nozīmē, ka Īrija tiek atzīta par eksportētājvalsti ar vērā ņemamu vēsturi tādas kvalitatīvas liellopu gaļas popularizēšanā un nodrošināšanā, kas ražota ilgtspējīgā veidā. Šī programma ļauj mums paplašināt savu darbību laikā, kad dažādošana starptautiskajos tirgos nekad nav bijusi svarīgākā. Šī kampaņa sniedz mums iespēju īstenot jebkuru darbību, lai tādējādi nodrošinātu ieguvumus Īrijas un ES ražotājiem.”

Tara Makārtija [*Tara McCarthy*], *Bord Bia* izpilddirektore

9.4. ES tirdzniecības nolīgumu izmantojuma uzlabošana

ES un partnervalstu uzņēmumi var gūt labumu no ES tirdzniecības nolīgumiem tikai tad, ja tiem ir atbilstoša informācija par šo nolīgumu saturu un ja tie saprot, kā gūt labumu praksē. Turpinot iepriekšējā ziņojumā aprakstītos pasākumus, 2018. gadā Komisija pastiprināja centienus veidot izpratni par ES tirdzniecības nolīgumiem un sekmēt to izmantošanu.

Cita starpā Komisija turpina veidot tiešsaistes portālu, kas piedāvās vienotu piekļuves punktu ES eksportētājiem un importētājiem. Ar šā portāla palīdzību uzņēmumi, jo īpaši mazie un vidējie uzņēmumi, varēs vieglāk saprast ar piekļuvi tirgum saistītās prasības partnervalstīs (kopumā vairāk nekā 120 eksporta galamērķos) un ES tirgū. Plānotā divu datubāzu — tirgus piekļuves datubāzes un tirdzniecības palīdzības dienesta — integrācija dos uzņēmumiem iespēju labāk piekļūt informācijai par tarifa preferencēm un regulatīvajām prasībām, kas attiecas uz to produktiem konkrēta tirdzniecības nolīguma ietvaros, kā arī izcelsmes noteikumiem. Jaunais portāls ietvers informāciju par tirdzniecības nolīgumu pirmo grupu un pakāpeniski laika gaitā tiks paplašināts.

⁵⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 22. oktobra Regula (ES) Nr. 1144/2014 par tādiem informācijas un veicināšanas pasākumiem attiecībā uz lauksaimniecības produktiem, ko īsteno iekšējā tirgū un trešās valstīs, un ar kuru atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 3/2008.

Turklāt 2018. gadā Komisija nostiprināja sadarbību ar [Eiropas Biznesa atbalsta tīklu \(EEN\)](#)⁵⁹ un tirdzniecības veicināšanas organizācijām ES dalībvalstīs, lai pievērstos maziem un vidējiem uzņēmumiem un nodrošinātu mērķorientētākas izpratnes veidošanas un informācijas kampaņas. Komisija izveidoja jaunu *EEN* darba grupu brīvās tirdzniecības nolīgumu īstenošanai; šī darba grupa izstrādā tirdzniecības nolīgumiem paredzētu informācijas materiālu kopumu. Tīkls izvirzīs tirdzniecības nolīgumu kontaktpersonas un organizēs apmācības sesijas *EEN* partneriem visās ES dalībvalstīs par to, kā Eiropas uzņēmumiem popularizēt tirdzniecības nolīgumu sniegto priekšrocību izmantošanu.

10. IZPILDES PANĀKŠANA

Kopš 2018. gada ziņojuma publicēšanas ES izmantojusi strīdu izšķiršanas mehānismus, kas paredzēti nolīgumos ar Dienvidkoreju, Ukrainu un Dienvidāfrikas Muitas savienību. Šo strīdu pašreizējais stāvoklis saskaņā ar situāciju 2019. gada augustā ir izskaidrots turpmāk. Turklāt ES 2019. gada 2. aprīlī pieprasīja PTO [konsultācijas](#)⁶⁰ ar Turciju, reaģējot uz Turcijas pieņemtajiem pasākumiem, kuru rezultātā tiek noteikts, ka pakāpeniski piespiedu kārtā uz Turciju tiek pārcelta uz Turciju eksportēto zāļu būtiskas daļas ražošana. Šķiet, ka šie pasākumi ir arī pretrunā Turcijas saistībām muitas savienības ietvaros. Lieta tiek izskatīta.

Komisija rūpīgi pārrauga ES tirdzniecības nolīgumu īstenošanu un apsvērs izpildes panākšanu, jo īpaši gadījumos, kuriem ir būtiski svarīga ekonomiskā vai sistēmiskā nozīme. ES preferenciālas tirdzniecības nolīgumi nodrošina saistību stabilu izpildi ar mērķi garantēt strīdu efektīvu un savlaicīgu izšķiršanu, tostarp par jautājumiem, kas ir ārpus PTO līguma darbības jomas (piemēram, strīds ar Dienvidkoreju par darba tiesībām). Ja šķiet, ka attiecīgais pasākums pārkāpj gan PTO līgumu, gan tirdzniecības nolīgumu, kas piemērojams ES un partnervalstij, priekšroka joprojām tiek dota PTO labi pārbaudītajai un pārredzamajai strīdu izšķiršanas sistēmai, nodrošinot konsekvenci attiecīgo saistību interpretācijā.

10.1. Strīdu izšķiršana ar Dienvidkoreju

Saskaņā ar ES un Dienvidkorejas brīvās tirdzniecības nolīguma tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības nodaļu Dienvidkoreja apņēmas ievērot un realizēt savos tiesību aktos un praksē Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) pamattiesības, jo īpaši tiesības uz biedrošanās brīvību un tiesības uz kolektīvo līgumu slēgšanu, Turklāt Dienvidkoreja apņēmas nepārtraukti un neatlaidīgi censties ratificēt atlikušās SDO konvencijas⁶¹.

Tomēr nebija vērojams progress, tāpēc ES 2018. gada 17. decembrī nolēma [pieprasīt konsultācijas](#)⁶² ar Dienvidkoreju saskaņā ar divpusējo strīdu izšķiršanas sistēmu. Tā kā nebija pietiekamu centieni ratificēt attiecīgo SDO konvenciju, ES 2019. gada 2. jūlijā pieprasīja [izveidot ekspertu grupu](#)⁶³.

⁵⁹ Tīkls, ko līdzfinansē ES programma *COSME*, darbojas vairāk nekā 60 valstīs un apvieno 3000 ekspertu no 600 dalīborganizācijām. Tā mērķis ir palīdzēt maziem un vidējiem uzņēmumiem to starptautiskajā darbībā.

⁶⁰ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/april/tradoc_157821.pdf

⁶¹ Konvencija Nr. 87 par biedrošanās brīvību; Konvencija Nr. 98 par tiesībām uz apvienošanas organizācijās un kolektīvo līgumu slēgšanu; Konvencija Nr. 29 par piespiedu darbu; Konvencija Nr. 105 par piespiedu darba izskaušanu.

⁶² http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/december/tradoc_157586.pdf

⁶³ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/july/tradoc_157992.pdf

10.2. Strīdu izšķiršana ar Ukrainu

ES 2019. gada janvārī nolēma pieprasīt konsultācijas ar Ukrainu par Ukrainas eksporta ierobežojumiem attiecībā uz koksnī saskaņā ar ES un Ukrainas asociācijas nolīgumā paredzēto divpusējo strīdu izšķiršanas sistēmu. Eksporta ierobežojumi sākotnēji aptvēra desmit sugu kokmateriālus un zāģmateriālus, bet kopš 2015. gada tiek attiecināti uz visu neapstrādāto koksnī (tostarp priedes koksnī kopš 2017. gada).

ES daudzkārt bija aktualizējusi šo jautājumu ar Ukrainu, jo eksporta ierobežojumi neatbilst asociācijas nolīgumam. 2019. gada februārī notika konsultācijas, taču tajās jautājums netika atrisināts. Tādējādi 2019. gada jūnijā ES nolēma pieprasīt izveidot [šķērējtiesas kolēģiju](#)⁶⁴, lai izskatītu jautājumu un pieņemtu nolēmumu.

10.3. Strīdu izšķiršana ar Dienvidāfrikas Muitas savienību

ES 2019. gada 14. jūnijā [pieprasīja konsultācijas](#)⁶⁵ ar Dienvidāfrikas Muitas savienību (SACU) saskaņā ar ES un SADC ekonomisko partnerattiecību nolīguma (ES un SADC EPN) strīdu novēršanas un izšķiršanas daļu. Pieprasījums attiecās uz aizsardzības pasākumu, kas piemērots no ES eksportētiem, saldētiem neatkaulotiem vistas gaļas izcirtņiem. ES uzskata, ka SACU piemēroja pasākumu, tādējādi pārkāpjot ES un SADC EPN principus un noteikumus.

ES bija vairākkārt paudusi bažas SACU vairākos līmeņos un gadījumos. Tā kā ES bažām netika veltīta pienācīga uzmanība, ES nolēma pastiprināt sadarbību ar SACU, pieprasot konsultācijas, kurām jānotiek 40 dienu laikā no pieprasījuma paziņošanas.

11. SECINĀJUMI

2018. gadā, kad starptautiskās tirdzniecības izaugsme palēninājās un protekcionisms pieauga, ES preferenciālās tirdzniecības nolīgumiem joprojām bija tirdzniecību sekmējoša ietekme. Papildus pilnīgai vai daļējai tarifu likvidēšanai nolīgumi turpināja veicināt uz noteikumiem pamatotu tirdzniecības sistēmas izveidi un uzlaboja ES produktu un ieguldījumu piekļuvi tirgum partnervalstīs. Tie arī veicina ekonomikas dažādošanu un izaugsmi jaunattīstības partnervalstīs. ES tirdzniecības nolīgumu pozitīvā ietekme ietvēra arī lielāku juridisko noteiktību tādās jomās kā pakalpojumu tirdzniecība un publiskais iepirkums, kā arī labāku aizsardzību svarīgu ES interešu jomā, piemēram, attiecībā uz intelektuālā īpašuma tiesībām un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm.

Turklāt “jaunās paaudzes” preferenciālas tirdzniecības nolīgumi ir arī svarīgs instruments tādu Eiropas vērtību veicināšanai, kas attiecas uz darba ņēmēju tiesībām un vides aizsardzību, tostarp klimata pārmaiņām.

Vienlaikus daudzi tirdzniecības šķēršļi, kas kavē ES tirdzniecības nolīgumu iespēju izmantošanu, joprojām nebija likvidēti, turklāt 2018. gadā parādījās jauni šķēršļi. ES turpinās īstenot pasākumus, kas nepieciešami šo šķēršļu likvidēšanai, tostarp attiecīgā gadījumā izmantos divpusējus vai daudzpusējus izpildes panākšanas rīkus.

Lai uzlabotu pārredzamību un pārskatbilstību, Komisija turpinās sniegt ikgadējus ziņojumus par ES preferenciālās tirdzniecības nolīgumu īstenošanu ar valstīm, kas nav ES dalībvalstis.

⁶⁴ <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2034>

⁶⁵ <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2031>

1. PIELIKUMS. PREFERENČU IZMANTOJUMA RĀDĪTĀJI ES IMPORTA JOMĀ

Eksportētājvalsts	2015. gads	2016. gads	2017. gads	2018. gads
“Jaunās paaudzes” brīvās tirdzniecības nolīgumi				
Kolumbija	97 %	97 %	97 %	98 %
Kostarika	96 %	97 %	96 %	96 %
Ekvadora	89 %	88 %	97 %	99 %
Salvadora	82 %	74 %	90 %	91 %
Gvatemala	95 %	95 %	93 %	97 %
Hondurasa	91 %	92 %	92 %	91 %
Nikaragva	94 %	94 %	93 %	88 %
Panama	70 %	61 %	82 %	82 %
Peru	98 %	97 %	96 %	96 %
Dienvidkoreja	85 %	87 %	88 %	88 %
Kanāda			28,7 %	49,6 %
DCFTA				
Gruzija	83 %	80 %	77 %	76 %
Moldova	91 %	88 %	85 %	85 %
Ukraina	87 %	89 %	87 %	80 %
“Pirmās paaudzes” brīvās tirdzniecības nolīgumi				
Vidusjūras reģiona partnervalstis				
Alžīrija	97 %	95 %	97 %	96 %
Ēģipte	95 %	96 %	97 %	96 %
Izraēla	89 %	90 %	91 %	90 %
Jordānija	68 %	79 %	75 %	76 %
Libāna	76 %	71 %	70 %	74 %
Maroka	97 %	97 %	97 %	98 %
Okupētā palestīniešu teritorija	78 %	81 %	77 %	65 %
Tunisija	95 %	96 %	94 %	93 %
Rietumbalkāni				
Albānija	87 %	86 %	86 %	84 %
Bosnija un Hercegovina	93 %	94 %	94 %	94 %
Ziemeļmaķedonija	97 %	95 %	94 %	92 %
Kosova	85 %	89 %	92 %	92 %
Melnkalne	81 %	83 %	90 %	73 %
Serbija	93 %	90 %	92 %	91 %
Latīņamerikas partnervalstis				
Čīle	95 %	95 %	96 %	94 %
Meksika	52 %	58 %	70 %	74 %
EBTA valstis				
Norvēģija	71 %	66 %	69 %	69 %
Š Šveice	86 %	83 %	85 %	85 %
Ekonomisko partnerattiecību nolīgumi (EPN)				
Cariforum (vidēji)	91 %	92 %	91 %	86 %
SADC (vidēji)	87 %	83 %	82 %	88 %
ADĀ (vidēji)	97 %	97 %	96 %	96 %
Kotdivuāra	99 %	98 %	98 %	98 %
Gana	98 %	98 %	96 %	99 %
Centrālāfrika (Kamerūna)	91 %	97 %	99 %	98 %
Klusā okeāna valstis (vidēji)	92 %	99 %	81 %	

Avots: Eurostat

2. PIELIKUMS. PREFERENČU IZMANTOJUMA RĀDĪTĀJI ES EKSPORTA JOMĀ⁶⁶

Importētājvalsts	2015. gads	2016. gads	2017. gads	2018. gads
“Jaunās paaudzes” brīvās tirdzniecības nolīgumi				
Kolumbija	63 %	71 %	70 %	72 %
Peru	28 %	47 %	52 %	56 %
Kostarika	Nav piemērojams	38 %	Nav piemērojams	59 %
Salvadora	21 %	26 %	27 %	33 %
Gvatemala	21 %	32 %	31 %	33 %
Hondurasa	40 %	56 %	55 %	55 %
Ekvadora	Nav piemērojams	Nav piemērojams	57 %	68 %
Dienvidkoreja	68 %	71 %	74 %	81 %
Kanāda	Nav piemērojams	Nav piemērojams	Nav piemērojams	37 %
DCFTA				
Gruzija	72 %	81 %	83 %	83 %
Ukraina	Nav piemērojams	Nav piemērojams	70 %	74 %
“Pirmās paaudzes” brīvās tirdzniecības nolīgumi				
Vidusjūras reģiona partnervalstis				
Turcija	Nav piemērojams	95 %	94 %	90 %
Ēģipte	36 %	66 %	64 %	67 %
Izraēla	Nav piemērojams	89 %	86 %	Nav piemērojams
Libāna	74 %	74 %	58 %	Nav piemērojams
Maroka	Nav piemērojams	76 %	77 %	77 %
Jordānija	Nav piemērojams	78 %	72 %	76 %
Rietumbalkāni				
Albānija	77 %	80 %	78 %	80 %
Bosnija un Hercegovina	91 %	88 %	88 %	86 %
Ziemeļmaķedonija	Nav piemērojams	90 %	89 %	Nav piemērojams
Kosova	Nav piemērojams	44 %	60 %	66 %
Melnkalne	86 %	85 %	86 %	86 %
Serbija	89 %	91 %	91 %	90 %
Latīņamerikas partnervalstis				
Čīle	77 %	87 %	88 %	85 %

⁶⁶ Pastāv atšķirības starp dažiem datiem, kas norādīti šajā ziņojumā un divos iepriekšējos ziņojumos par preferenču izmantojuma rādītājiem ES eksporta jomā attiecībā uz konkrētām tirdzniecības partnervalstīm par 2015., 2016. un 2017. gadu. Šajā gadījumā Komisija ir saņēmusi aktualizētus datus no attiecīgās partnervalsts un pielāgojusi datus.

Meksika	76 %	76 %	75 %	70 %
EBTA valstis				
Š Šveice	79 %	79 %	78 %	77 %
EPN				
Dominikānas Republika	46 %	49 %	62 %	58 %
Maurīcija	Nav piemērojams	Nav piemērojams	Nav piemērojams	28 %
Dienvidāfrika	60 %	63 %	60 %	64 %

Avots: partnervalstis